- 66 -

TAHRÎM SÛRESİ

Mushaftaki sıralamaya göre kitabı-mızın 66., nüzûl sıralamasına göre 107., Mufassal kısmı beşinci sûreler grubu-nun üçüncü sûresi olan Tahrîm sûresi, Medine'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 12'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Tahrîm sûresi, hicretin yedinci, sekizinci yıllarında Medine'de nâzil olmuş 12 âyetlik bir sûredir. Adını birinci âyetten almıştır. Fakat bu ismin sûrenin muhtevası ile doğrudan bir alakası yoktur. Mutehar-rim adıyla da anılmaktadır.

Sûre bir hadise üzerine Rasulullah Efendimizin Allah'ın kendi-sine helâl kıldığı şeyleri eşlerinin rızasını elde edebilmek için ken-disine haram kılması konusuyla başlamakta ve ilk bölümde bu konu-da Allah'ın Rasûlü uyarılmaktadır. Böylece sûrede Peygamber'in (a.s) de bir insan olduğu ortaya konulmaktadır.

Sonra yine analarımızın, Rasulullah Efendimizin zevcelerinin de günâhsız olmadıkları, onların da bir takım kusurlar işleyebildikleri vurgulanmaktadır. Herkesin bu dünyada ne yapmışsa yarın onunla karşı karşıya geleceği anlatılır. Daha sonra kullukta Hz. Nuh'la (a.s), Hz. Lût'un (a.s) karısının örneği verilmektedir. İman etmeyen iki pey-gamber karısının imtihanı kaybettikleri, peygamber karısı olma nime-tini teperek cehenneme gidişleri anlatılırken,

onların karşısında yeryü-zünün en zalim insanlarından birinin karısının çok zor şartlar altında olmasına rağmen cennete gidişi anlatılır. Sonra kadınların şereflile-rinden, yeryüzünde imtihanların en çetinine maruz kalmış değerli ana-mız Meryem'den söz edilir. Onun şahsında Allah'ın emirlerinin, Al-lah'ın kitaplarının tasdiki örneklenir.

Resulullah (s.a.s)'in hayatı, her yönüyle müminlere örneklik edecek olan bir hayattır. Allah Teâla dinini inzâl ederken onu, Pey-gamber (s.a.s)'e yaşatmış ve gereklerinin ne şekilde yerine getirile-ceğini, sonraki insanlara pratik hayata dökülmüş bir şekilde aktar-mıştır. Bunlardan birisi de bu sûrenin nâzil olmasına sebep olduğu ri-vâyet edilen olaydır. Hz. Âişe (r.a)'dan nakledilen bir hadis: Rasulul-lah (s.a.s), bir hanımının odasında daha fazla kalıyormuş. Bunu kıskanan diğer hanımları, bir hileye başvurarak bunun önüne geçmek istemişler Bunun üzerine Resulullah (s.a.s) helâl olduğu halde kıska-nılan hanımının ikrâm ettiği baldan içmeyeceğine yemin ederek, onu kendisine yasak kılmıştı (Buhâri Talâk, 8)

Allah Teâlâ bu olay üzerine Resulullah (s.a.s)'i uyararak ser-zenişli bir uslûbla helâl-haram, caiz olan olmayan ve bunun gibi diğer bütün yasaklama ve serbest bırakmaların sadece Allah Teâlâ'nın be-lirlemesi ile olduğunu, Peygamber dahi olsa, kanun koyma hususun-da hiç kimsenin söz hakkı bulunmadığını şöyle bildirmiştir: "Ey Pey-gamber! Eşlerinin rızasını kazanmak için Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun?. ." (1). Hz. Peygamber (s.a.s) bu yasaklamayı, sadece kendi nefsi için öngörmüştü. Ancak o, sıradan bir insan konumunda olmadığı gibi, işlediği her şey ümmet için bir nu-mûne idi. Bunun için, çok basit görünse bile yaptığı hatalar hemen Allah tarafından düzeltiliyordu. Ayrıca, diğer bir takım insanlar buna bakarak kendilerine bir takım haramlar ihdas ederler ve bunda bir sa-kınca görmeyebilirlerdi. Allah Teâlâ böyle bir sapmaya, açık kapı bırakmamak için, peygamberin hatasını hemen düzeltmiştir.

Allah Teâlâ, Peygamber (s.a.s)'in yaşayışındaki basit bir yanlı-şı bile ihmal etmeyip düzelttiğine göre Resulullah (s.a.s)'ın işlediği her şey Allah'ın murakabesi ve yönlendirmesi ile cereyan etmektedir. Böyle olunca da işlediğinin ve yasaklayıp serbest bıraktığının mümin-ler için bağlayıcı olduğu sonucu çıkar. Nitekim Allah Teâla; "Onun her konuştuğu Allah tarafından vahiy edilen başka bir şey değildir" (en-Necm, 53/4) buyurmaktadır. Allah Teâlâ bu tip küçük hataları düşüp, sonra tevbe edenleri ise bağışlayacaktır: "...Allah, "Gafur'dur, Rahim 'dir" çok affeden ve çok merhamet edendir. (1). Allah'ın helâl kıldığı şeyleri, kendilerine yasaklayarak, yeminlerden bir rahmet olsun diye, kefâretini vermek şartıyla yeminlerden vazgeçilebileceğini beyan ediyor: "Şüphesiz Allah, yeminlerinizi kefâret vermek suretiyle bozma-nızı size meşru kıldı" (2).

Daha sonra gelen âyetlerde Allah Teâlâ, Peygamber (s.a.s) hanımlarının bu takım hareketlerini zikrederek, onları Peygamber (s.a.s)'e karşı davranışlarında daha dikkatli olmaları için uyarmak-tadır.

Peşinden, iman eden insanların çocuklarına ve eşlerine karşı olan vazifeleri uyarıcı bir uslûbla zikredilmektedir. Bu görev, sorumlu-lukları üstlenilen kişilerin ebedî olan ahiret hayatına hazırlanmalarını sağlamaktır. Yani onları önlerindeki ateş çukurlarına düşürecek olan tuzaklardan koruması gerektiği bildirilerek, Cehennemin başında bek-leyen ve verilen emirleri eksiksiz uygulayan meleklerin tavırları gözler önüne serilmektedir: "Ey İman edenler! Yakıtı insanlar ve taşlar olan Cehennem ateşinden kendinizi ve ailenizi koruyun. Ateşin başında sert ve şiddetli Allah'ın emrine karşı gelmeyen, verilen emirleri olduğu gibi yerine getiren melekler vardır" (6).

İman edenlerden, kalpten, içtenlikle tevbe etmeleri istenmekte ve ancak böyle tövbe etmekle Allah'ın bağışlamasının umulabileceği gerçeği dile getirilerek, bağışlanıp Cennete girmeye hak kazananların o gün içinde bulunacakları durumların güzelliği zikredilmektedir: "Ey iman edenler! Allah'a samimiyetle tövbe edin. Belki Rabbiniz kötülük-lerinizi siler. Peygamberi ve beraberindeki müminleri utandırmayacağı günde sizi altından ırmaklar akan cennetlere koyar..." (8)

Bunun hemen peşinden gelen âyette İslâm ümmetinin korun-ması için, kâfirlerle ve münâfıklarla savaş edilmesi emri gelmektedir. Ayrıca onlara karşı takınılacak tavrın nasıl olma gerektiğine de temas edilmektedir: "Ey Peygamber! Kâfirlere ve münâfıklara karşı cihad et. Onlara sert davran. Onların sığınacakları yer Cehennemdir. O ne kö-tü bir yerdir." (9)

Burada konunun birden değişerek kâfirlere ve münâfıklara karşı cihat emredilmesinin hikmeti, daha önceki âyette cehennem ateşinden korunması emredilen yuvanın, ancak yeryüzünde zulüm yapan azgın ve bozguncu kitlelerin ifsadının önüne bir sed çekilerek İslâm toplumunun emniyete alınması ile mümkün olabileceği gerçe-ğidir. Bunun da tek yolu, İslâm'a savaş ilân edenlere karşı savaş-maktır.

Sûrenin bundan sonraki âyetlerinde inanan kadınlara örnek ve ibret olsun diye, tarihte yaşamış iki mümin ve iki de kâfir kadından söz edilir. Nuh ve Lût (a.s)'ın hanımları onlara ihânet edip, kâfirlerle birlik oldukları için helâk olanlardan olmuşlardı. Peygamber hanımı ol-maları, onları bu elim azaptan kurtaramamıştı. Bu insanoğlunun kendi amelleriyle baş başa kalacağının açık bir delilidir.

Firavun'un hanımı ise yaşadığı şirk ve küfür tufanı içerisinde tek başına kurtuluş yolunu bulabilmiş ve kralın sarayında, bütün dün-yevi nimetleri teperek, ahiret yurdunun güzelliklerine talip olabilmişti. Firavun'un bir kötülüğünün dokunmasından endişe ettiği için de Al-lah'a sığınmıştı: "Rabbim Cennete rahmetine yakın bir yerde bana bir ev yap. Beni Firavun 'dan ve onun kötü amellerinden kurtar. Beni şu zâlim kavimden kurtar" (11).

Allah Teâlâ, iman edenlere yine, seçkin kadınlardan biri olan Meryem'i misal vererek, sûreyi bitirmektedir; Meryem, kendini Allah'a adamanın bir numûnesidir: "Allah iman edenlere, namusunu koruyan İmran'ın kızı Meryem'i de misâl gösterir. Biz ona, ruhumuzdan üfledik. O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti ve itaatkâr olanlar-dandı" (12).

Bu kısa mukaddimeden sonra inşallah sûrenin âyetlerini tek tek tanımaya başlayabiliriz. Sûrenin ilk âyeti, Rasulullah Efendimize hitapla başlar:

1. "Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek, Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine yasak ediyorsun? Allah bağışlayandır, acıyandır."

Ey peygamber, eşlerinin hoşnutluğunu isteyerek, hanımlarının rızasını gözeterek Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine haram kılıyorsun? Allah bağışlayandır, merhametlidir. Bu âyetlerin sebeb-i nüzûlüyle alâkalı tefsir kitaplarında iki hadise anlatılır. Âyet-i kerîmede Rasulullah Efendimizle hanımları arasında geçen bir hadiseye dikkat çekilmektedir. Tabii bu hadisenin ne olduğu konusunda kitabımızda bir açıklama yoktur. Ancak müfessirlerimiz iki olaydan söz etmişlerdir. Bunlardan birisi Rasulullah Efendimizin hanımlarından Hz. Mariye anamız hakkındadır. İkincisi de Rasulullah Efendimizin yine hanımları sebebiyle bal yemeyi kendisine haram etmesi olayıdır.

Mariye anamızla alâkalı konu şöyle: Mariye anamız, Mısır meliki Mukavkıs tarafından Rasulullah Efendimize câriye olarak hediye edilen anamızdır. Mukavkıs, Rasulullah Efendimizin kendisine gönderdiği İslâm'a dâvet mektubunu okumuş, elçisini dinlemiş, iman etmeyi kabul etmemiş, ama elçiye güzel davranmış ve Rasulullah Efen-dimize iki câriye göndermişti. Bunlardan birinin adı Sîrîn, ötekisinin adı da Mariye idi. Allah'ın Resûlü, Sîrîn'i sahâbesinden birisine, Mari-ye'yi de kendisine almıştı. Rasulullah Efendimizin Mariye'den İbrahîm isminde bir çocuğu dünyaya gelmiştir. Mariye çok güzel olduğu için, Ayşe anamız, "ben hiçbir kadını Mariye kadar kıskanmadım" buyurur.

Bir gün Allah'ın Resûlü, hanımlarından birisinin evinde, Mariye ile beraber olur. Hafsa anamızın bulunmadığı bir ortamda onun hücresinde Mariye ile beraber olur. Hafsa anamız buna çok içerler. Bunun üzerine Rasulullah

Efendimiz de onun gönlünü alabilmek, onu memnun edebilmek için Mariye ile beraber olmayacağına dair yemin eder. Veya, "bundan sonra Mariye ile beraber olmayacağım" der. Böylece bir hanımının hatırı için Allah'ın kendisine helâl kıldığı bir şeyi kendisine haram kılar. İşte bunun doğru olmadığı hususunda Rabbi-mizin bir uyarısıyla karşı karşıya gelir. Sürekli Rabbimizin kontrolü al-tında olan Allah'ın Resûlü, bir Allah uyarısına muhatap olur. İşte bu âyet, bu hadise üzerine nazil olmuştur.

İkinci hadise ise, Buhârî, Müslim gibi muteber hadis kitaplarında Hz. Ayşe anamızdan nakledilen hadisedir ki, o da şöyledir: İkindi namazlarından sonra hanımlarının yanına uğrama âdeti olan Rasu-lullah Efendimiz, bu gezintileri sırasında Zeynep anamızın yanında uzun süre kaldı. Çünkü bir yerden Zeynep anamıza bal gelmiş ve o da Rasulullah Efendimize bal şerbeti ikram ediyordu. Buna içerleyen Ayşe anamız der ki, "ben, Hafsa, Sevde ve Safiye ile bir araya gelip efendimiz yanımıza geldiğinde her birimiz ona ağzında meğafir kokusunun olduğunu söyleyelim diye sözleştik. Aynen planladıkları gibi her biri Rasulullah efendimize ağzının koktuğunu söylerler ve bunun üzerine Allah'ın Rasûlü bir daha bal yememeye yemin eder, ya da söz verir.

İşte hanımlarının hatırı için Allah'ın kendisine helâl kıldığı bir şeyi kendisine haram kıldığı için Rabbimizin bu uyarısıyla karşı karşıya gelir. Tabii burada hem Rasulullah Efendimiz, hem de onu böyle bir şeye teşvik ettikleri için analarımız uyarılmaktadır. Bundan anlıyo-ruz ki;

a) Haram-helal belirleme konusunda hüküm sadece ve sade-ce Allah'a aittir. Değil sıradan bir insana, Allah'ın Rasûlü'ne dahi bu tür bir yetki tanınmamıştır. Bir peygamber eğer bir şey hakkında haram veya helal kararı veriyorsa, bu muhakkak Allah'ın O'na bir işareti iledir.

b) İslâm toplumu içinde Hz. Peygamber (s.a) tabiatı icabı çok hassas bir konumda bulunuyordu. Öyle ki, O'nun herhangi bir davranışı bile yasal nitelik taşıyordu. Bu bakımdan Allah Teâlâ, peygamberlerin hayatını çok yakından sürekli bir denetim altında tutmuştur. Allah kendi rızası dışında bir şey sokulmasın diye ve İslâmî kaide ve usullerin sahih bir biçimde sadece Allah'ın Kitabı'nda değil, yanı sıra Peygamber'in (s.a) "güzel bir örnek" olan hayatında da sergilenmesi için, peygamberlerin yollarından biraz sapmaları halinde bile onları hemen düzeltmiştir.

c) Yukarıdaki hususun açıklanmasından sonra, ortaya şöyle bir sonuç çıkmaktadır: Şayet Hz. Peygamber (s.a) küçük bir zaaf için bile uyarılmış, tenkit edilmiş ve bunlar Kur'an ile de kayıtlanmışsa, Hz. Peygamber'in (s.a.) bize kadar ulaşabilen tertemiz hayatı boyunca iş-lediği fiil ve davranışları, emir ve irşatları içinde Allah'ın tenkit ve tas-hih etmediklerinin tümü haktır ve Allah'ın rızasına

uygundur. Dolayı-sıyla bizler, tereddüt etmeksizin, güvenle onları yol gösterici olarak alabiliriz.

d) Kur'an'da Hz. Peygamber'e (s.a) saygı gösterilmesi, Allah'a imanın bir şartı olarak bildirilmiştir. Bu sûrede ise, aynı Peygamber, hanımlarını memnun etmek için helal bir şeyi kendisine haram kıldığından ve Allah'ın kendilerini "müminlerin anneleri" şeklinde niteleyip, Müslümanlara onlara saygı göstermelerini emrettiği Peygamber hanımları, taşıdıkları bazı zaaflardan dolayı şiddetle ikaz edilmişlerdir. Üstelik Hz. Peygamber'e (s.a.) ve temiz eşlerine bu ikaz gizlice değil, açıktan yapılarak, İslâm ümmetinin gece-gündüz okuyacağı Kur'an-ı Kerim'e de kaydedilmiştir. Burada, Allah'ın maksadının Hz. Peygamber'i ve eşlerini Müslümanların gözünden düşürmek olmadığı açıkça ortadadır.

Ayrıca Kur'an'ın bu sûresini okumalarının Müslümanların kalbinde onlara karşı varolan saygı ve hürmeti azaltacağı da düşünüle-mez. Peki o halde bu meselenin Kur'an'da zikredilmesinin sebebi ne-dir? Bunun sebebi, Allah Teâlâ'nın müminlere, kendi önder ve büyüklerine saygı ve hürmetin sınırlarını öğretmek istemesidir. Yani, Hz. Muhammed (s.a) sadece bir peygamberdir. O (hâşâ) kendisinden hiç-bir zaafın sudur etmeyeceği bir ilah değildir! Hz. Peygamber'e (s.a.) gösterilen saygı, kendisinden hiçbir zaaf ve kusurun sudur etmemesi nedeniyle değil, Allah'ın insanlara gönderdiği bir nümune-i imtisal olduğu içindir. O'ndan küçük bir hata bile sadır olduğunda, Allah O'nu düzeltmeksizin bırakmamıştır. Böylece Müslümanların, büyükleri aşırı yüceltme hususunda ileri gitmemeleri, onları beşer hüviyetinden çıkarmamaları ve onları ilahlaştırmamaları için, onların hatalarına bizzat Allah dikkat çekerek, onları düzeltmiştir.

Bu ifade, yapılan davranışın beğenilmediğini ortaya koymak için kullanılmıştır. Yani maksat, Hz. Peygamber'in (s.a.) davranışının Allah tarafından hoş karşılanmadığının vurgulanmasıdır. Çünkü Allah'ın Resûlü, sıradan bir insan konumunda değildi, o bir Peygamberdi. O'nun herhangi bir şeyi kendi nefsine haram kıldığında, ümmetin de o şeyi haram ya da en azından mekruh olarak kabul etme tehlikesi söz konusuydu. Veya ümmet içerisinde bazı kimseler, kendi kendilerine birtakım haramlar ihdas ettiklerinde, hiç kimse bunda bir beis görmeyebilirdi. Bu bakımdan Allah Teâlâ, Hz. Peygamber'i (s.a) bu davranışı dolayısıyla şiddetle ikaz ederek, bundan vazgeçmesini emretmiştir. Ama bu ifadeden, Hz. Peygamber'in (s.a.) helal olan bu şeyi kendi isteği ile değil, hanımlarını memnun etmek için kendine haram kıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü dikkat ederseniz bu hadiseden sadece Hz. Peygamber (s.a) değil, O'nun hanımları da eleştiriye muhatap olmuşlardır. Çünkü O'nlar bir Peygamber hanımı olmanın önemini idrak edememiş ve Hz. Peygamber'i (s.a) helal bir şeyi haram kılma tehlikesi içine sokmuşlardır.

Rasulullah Efendimizin tüm hayatı, tüm yaptıkları bizim için din olduğundan, onun böyle kendi içtihadıyla yaptıklarından kimileri Rab-bimiz tarafından hoş görülmeyip uyarılmış, yanlışları düzeltilmiştir. Bunları, bu onaylanmayanları Kur'an-ı Kerîm'de bizzat görüyoruz.

Yine meselâ bir defasında Allah'ın Resûlü, Mekke'nin kalbur üstü insanlarına, Kureyş'in aristokratlarına tebliğde bulunurken, birdenbire iki gözü âmâ olan, gözleri görmediği için de düşe kalka, güçlükle oraya kadar ulaşan İbni Ümmü Mektum çıkagelir ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana hidâyet yolunu göster! Ben senden nasiplenmek istiyo-rum, bana yeni gelen Allah'ın âyetlerini anlatsana!" der. Rasulullah'ın çevresindekilerden haberi yoktur. Allah'ın Rasûlü, "şimdi bunun sırası mıydı ey Ümmü Mektum?" dercesine onun bu davranışını münâsebetsizlik kabul ederek, talebini cevapsız bırakarak ısrarla ötekilere yönelişini sürdürür ve hemen arkasından Rasulullah Efendimizin bu davranışının onaylanmadığına dair orada Abese sûresinin ilk âyetleri gelir:

"Yanına âmâ bir kimse geldi diye Peygamber yüzünü asıp çevirdi. Ey Muhammed! Ne bilirsin, belki de o arınacak; yahut öğüt alacaktı da bu öğüt kendisine fayda verecekti."
(Abese 15)

Rabbimiz, kâfirlerin gözleri önünde peygamberimizin bu davranışını beğenmeyerek, onaylamayarak onu uyarıverdi. "Sakın bir da-ha böyle bir şey yapma peygamberim! Çünkü bir peygambere bu tür kâfirleri Müslümana tercih yakışmaz! Müslüman dururken kâfirlere yönelmek olmaz" buyurdu.

Yine meselâ Allah'ın Rasûlü, samimi bir Müslüman olan Abdullah'ın isteği üzerine münâfıklardan olan babası Abdullah bin Übey-y'in cenaze namazını kıldırmayı kabul edip hazırlıklara başladı. Tam namazı kıldırmak üzere yerini aldığı sırada, Tevbe sûresiyle Rabbimiz onu uyarıverdi ve bu davranışını onaylamadığını ortaya koyuverdi.

"Onlardan ölen kimsenin namazını sakın kılma, mezarı başında durma! Çünkü onlar Allah'ı ve peygamberini inkâr ettiler, fâsık olarak öldüler."

İşte bakın burada da Rasulullah Efendimiz kendi içtihadıyla hanımlarının hatırına kendisine Allah'ın helâl kıldığı bir şeyi haram etmiş, onlara yaklaşmamaya yemin etmiş, Rabbimiz de bunu onaylamamış ve hemen sûrenin ilk âyetleriyle onu uyarmıştır.

Bütün bunlardan anlıyoruz ki, Rasulullah Efendimizin kendi içtihadıyla yaptıklarından kimileri Allah tarafından onaylanmamış, yanlış bulunmuş ve

düzeltilmiştir. İşte bu onaylanmayanlardan anlıyo-ruz ki, öteki yaptıklarına ses çıkarılmadığına göre demek ki onlar Allah tarafından onaylanmıştır. Meselâ ben şimdi on cümle söylesem, içimizde her şeyin doğrusunu bilen birisi, “bu sözlerinden ikisi doğru değil” derse, bu ne anlama gelir? İkisi yanlış ama ötekiler doğru anla-mına gelir, değil mi? İkisinin dışındaki söylediklerimin tümünün onaylanması anlamına gelir, değil mi?

İşte Rasulullah Efendimizin yaptıklarından bazılarının Allah tarafından onaylanmayarak düzeltilmesi, hem ses çıkarılmayan öteki yaptıklarının onaylandığı anlamına gelir, hem de onun bu yanlışlarının düzeltilmesi, yanlışlarına göz yumulmaması onların din olarak ümmete yanlış intikaline izin verilmemesi anlamına gelir. Yani demek ki Ra-sulullah’ın yaptıklarının tamamı din olarak ümmeti bağlayıcı olduğu için, Rabbimiz yanlışlarını düzeltiyor, onların ümmete yanlış olarak intikalini istemiyordu. Eğer Rasulullah efendimizin sünneti din olarak bizim için bağlayıcı olmasaydı, Rabbimiz onları düzeltmek için neden vahiy göndersindi!

Sürekli Allah kontrolünde bir beşer olarak Rasulullah Efendimizin böyle onaylı bir biçimde yaptıklarının, söylediklerinin, yapılıp söylenmesine izin verdiklerinin tümüne sünnet, yani din diyoruz. Bu dinin bir bölümüdür, diyoruz. Onu bir kenara atmak, dini eksiltmektir. Böyle bir olayın arkasından Rabbimiz peygamberini uyardı, onun bu davranışını onaylamadı, ama hemen onu affettiğini de bildiriverdi.

Allah Ğafûr’dur, Allah merhamet sahibidir ve çok bağışlayandır. Allah, kullarının eksikliklerini, kusurlarını örtendir. Kullarına merhametle muamele edendir. Kesinlikle Rasulullah Efendimiz bunu Allah’a isyan olsun diye yapmamıştır. Sadece analarımızdan birinin gönlünü hoş etmek için yapmıştır. Ama yanlış bir hareket olduğu için, Rabbimiz de hemen onu uyarmış, ümmetine bu yanlışın din olarak intikalini istemediği için de bu yanlışını düzeltmiş, rahmet ve mağfiretiyle peygamberine muamele buyurmuştur. Bunun yanında, bunun çaresini de peygamberine göstermiştir.

Yani böyle bir hareketin kefaretinin nasıl olacağını da Rabbi-miz vahyetmiştir. Öyleyse hiçbir kulun Allah’ın helâl kıldığı bir şeyi kendisine haram kılma yetkisi yoktur. Hiç kimse böyle bir şeyi yapma-malıdır. Bir Müslümanın böyle bir hataya düşmesine onun karıları, ço-cukları, kardeşleri, çevresindeki Müslümanlar da sebep olmamalıdırlar. Bir Müslüman, karısını, oğlunu, kızını, çevresindeki Müslümanları razı edebilmek için böyle şeylere tevessül etmemelidir. Allah’ın rızası, Allah’ın hatırı herkesin ve her şeyin üzerinde tutulmalıdır.

Yani bizler öyle güzel bir Müslümanlık yaşamalıyız ki, insanlar da bizi memnun edebilmek için böyle Allah’ın memnun olmayacağı bir kısım

hareketlere zorlanmamalıdırlar. Ne kendimiz başkalarını buna zorlayacağız, ne de başkalarının bizi böyle şeylere zorlamasına imkân vereceğiz. Sadece Allah'ın istediklerinden razı olacağız ve bizi ra-zı etmek isteyenler de sadece Allah'ın istediklerine yönelmek zorunda kalacaklar. Unutmayacağız ki Allah bizim için son derece Ğafûr ve Rahîmdir. Rabbimizin bizim için çizmiş olduğu haram, helâl sınırları en güzel sınırlardır. Onları aşmamaya, onlar rehberliğinde Müslüman-ca bir hayat yaşamaya gayret edeceğiz.

2. "Allah şüphesiz size, yeminlerinizi kefaretle geri almanızı meşru kılmıştır. Allah sizin dostunuzdur. O, bilendir, Hakîmdir."

Muhakkak ki Allah size yeminlerinizi çözmenizi farz kılmıştır. Yeminlerinizden kefaretle dönmenizi size meşru kılmış, yeminlerinizi kefaretle geri almanız konusunda size yol göstermiştir. Mâide sûresinin 89. âyetinde beyan edildiği gibi, kefaretini ödeyerek bu yeminlerinizden vazgeçmenizi sizin için meşru kılmıştır. Yani kefaretini vererek kendinize böylece haram kıldığınız o helâl şeye yeniden dönebilirsiniz. Bilesiniz ki Allah sizin Mevlâ'nızdır. Allah sizin adınıza karar veren velînizdir. Sizin için en güzelini, en hayırlısını bilen, sizi sizden daha çok düşünen, sizin hayrınıza kararlar alan dostunuzdur. O'nun tüm emirleri, sizin adınıza aldığı tüm kararları baştan sona bir hikmete dayanmaktadır. Velîniz olarak Rabbiniz sizi başıboş, sahipsiz bırakmamıştır. Çünkü Allah her şeyi en iyi bilen, mutlak bilen, tam bilen, si-zin adınıza aldığı her kararı yerli yerinde olan, her hükmü mutlak doğru ve güzel olandır. Size düşen kendi bilgilerinizi, kendi kanaatlerinizi bir kenara bırakıp, her şeyi en iyi bilen, size son derece merhametli o-lan Rabbinizin buyruklarına boyun bükmektir. Rabbinizin hayat programına teslim olmak, Mevlâ'nızın her buyruğuna itaat etmektir. Hüküm sadece O'nundur. Hükümranlık, egemenlik sadece O'na aittir.

Kulların hatasız olmaları mümkün değildir. Bazen insanlar işte böyle hatalara düşebilirler. İnsan bazen karısını, kadın bazen kocasını, oğlunu, kızını, babasını, anasını, kardeşini, hocasını, şeyhini, liderini memnun edebilmek için, ya da onlardan birisine kızgınlığından ötürü Allah'ın helâl kıldığı bir şeyi kendisine haram kılmaya kalkışabilir. Allah'ın helâl kıldığı bir şeyi yapmama, ya da Allah'ın haram kıldığı bir şeyi yapma konusunda yemin edebilir. İnsanın ağzından böyle sözler çıkabilir. Ama hemen arkasından Rabbine dönmeli, Rabbine sığınmalı, Rabbinin rahmetine ve mağfiretine sığınmalı, tevbe etmelidir. İşte bakın Rabbimiz böyle davranan kullarına bu konuda yol gösteriyor. Yemininden dönebilme imkânı sağlıyor. Yemininin kefaretini vererek Allah'ın helâl kılıp ta kendisinin haramlaştırdığı sahaya tekrar dönebilme fırsatı veriyor. "Yeminin kefareti verip, (tıpkı Mâide: 89'da beyan edildiği gibi) amel ederek bu yeminden vazgeç." Yani kendine haram ettiğin helal şeyi yeniden kullanabilirsin. Bu konuda mezheplerin farklı görüşlerini şöyle kısaca söyleyelim inşallah:

a) Hanefilere göre, bir kimsenin talak niyeti olmaksızın hanımı-nı kendisine haram kılması veya ona yaklaşmayacağına yemin et-mesi, "İlâ" dır. Dolayısıyla bu durumdaki bir erkeğin hanımına yaklaş-madan önce kefaret vermesi gerekmektedir. Tam aksine, talak niyetiyle hanımını kendisine haram kılmış olursa, niyetinin açığa çıkması gerekir; 3 talak niyetiyle söylemişse, 3 talak; 1 veya 2 talak niyetiyle söylenmişse, 1 talak sayılır. Şayet bir kimse, hanımını kastetmeksi-zin, "Bana helal olan ne varsa, haram olsun" derse, hanımı kendisine haram olmaz ama diğer helal şeyleri yemin kefareti vermeksizin kullanması caiz değildir.

b) Şafiilere göre, bir kimse hanımını talak veya zıhar niyetiyle kendisine haram kılmış ise, niyet ettiği vuku bulur. Ric'i talaka niyet etmişse ric'i talak, bain talaka niyet etmişse bain talak, zıhar'a niyet etmişse zıhar vuku bulur. Şayet talak ve zıhar lafızlarının her ikisini de kullanarak, hanımını haram kılarsa, hangisini kastettiği kendisine sorulur. Çünkü hem talak hem de zıhar aynı zamanda geçerli olmaz. Talak ile nikah sona erebilirken, zıhar ile sona ermez. Hiçbir niyeti ol-maksızın hanımı haram kılmışsa, bu tahrim değildir. Ama yemin kefareti vermek zorundadır. Şayet hanımının dışında başka bir şeyi haram kılmışsa, bu sadece boş bir sözdür, kefaret gerekmez. **c)** Malikilere göre, kişinin hanımının dışında bir şeyi kendisine haram kılmasıyla o şey kendisine haram olmaz veya ayrıca onu kul-lanmak için de kefaret vermesi gerekli değildir. Fakat hanımına, "Ben sana haramım" ve-ya "Sen bana haramsın" derse, aralarında mübaşeret olsun-olmasın, 3 talak vuku bulur.

3. "Peygamber, eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti. O, bunu peygamberin diğer bir eşine haber verince, Allah da peygambere durumu bildirmiş o da bir kısmını yüzüne vurmuş, bir kısmını yüzüne vurmaktan geri durmuştu. Eşine, gizlice söylediği şeyi başkasına nakletmiş olduğunu bildirince, eşi: "Bunu sana kim haber verdi?" demiş, o da: "Bana, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah haber verdi" demişti."

Burada yine Rasulullah Efendimizin hanımlarıyla alâkalı bir başka konu daha anlatılıyor. Hani peygamber hanımlarından birisine gizlice bir sır söylemişti. Kendisine sır verilen o anamız da, o peygam-ber sırrını peygamberin öteki hanımlarından birine haber vermişti. Al-lah da bunu peygamberine haber vermişti. Yani Rasulullah Efendimizin sadece hanımlarından birisine söylediği o sırrın o hanımı tarafından başka bir hanımına taşındığını, sırrının ifşâ edildiğini Rabbimiz peygamberine bildirdi. Peygamber de o sırrını ifşâ eden hanımının suçunu yüzüne vurmadı. Onun öteki kumasına söylediklerinden bir kısmını yüzüne vurmuş, bir kısmını da söylememişti. Yani peygamber o hanımına, sen şöyle şöyle demişsin diyerek söylediklerinden bir kıs-mını haber verip bir kısmını söylemeyerek onu mahcup etmek istememişti. Rasulullah ona yaptığını haber verince, o anamız da dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü bunu sana kim söyledi?

Benim senin bana söylediğin o sırrı öteki hanımına söylediğimi sana kim bildirdi?" Peygamber (a.s): "Onu bana her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Rabbim bil-dirmiştir" buyurdu. Böylece, böyle bir konuda o anamız ikaz edilmiş, yaptığından dolayı uyarılmış oldu.

Tabii sadece o anamız değil, ya da sadece Rasulullah Efendimiz değil, onların şahsında kıyamete kadar gelecek tüm mü'minler ve mü'mineler bu konuyla, bu âyetle ikaz edilmiş, uyarılmış oldular. Nasıl? Meselâ bir Müslüman dost bilip, sırdaş bilip bir Müslüman kardeşine bir sırrını açtığı zaman, o sırrın o Müslüman tarafından artık hiç kimseye nakledilmemesi, saklanması, muhafaza edilmesi gerekecektir. Emânete hıyanet edilmemesi gerekecektir. Herhalde kendisini emin bilerek o sırrı söyleyen kimse gerekli görmüştür ki, o sırrı kendisine söylemiştir. Öyleyse bu konuda sadık davranıp o sırrı söyleyen kimsenin haberi olmadan o sırrın başkalarına ulaştırılması, sırrın ifşâ edilmesi, gerek o sırrı ulaştıran mü'mini, gerekse o sırrın ilk sahibini zor durumda bırakacaktır.

Hele hele bu sırrın sahibi peygamberse… Düşünün ki Peygamber (a.s), İslâm'ı tümüyle benliğinde, ailesinde, çevresinde ve toplumunda yaşayan bir örnektir. Herkes kendisine uymak, kendisiyle yol bulmak zorundadır. Bir peygamber ki, toplumunun hem peygamberi, hem örneği, hem devlet reisi, hem önderi…. Böyle bir insanın vermiş olduğu sırrını saklama konusunda Müslümanların çok daha titiz davranmaları gerekecektir. Sahâbe-i kiram efendilerimiz elbette bu titizliğe çok riâyet ediyorlardı. Ama belki kendisine sır verilen o anamız yine Rasulullah Efendimizin öteki hanımlarından biri olduğu için bu sırrı açmada bir beis görmediği için açmıştır. İçinde tutamadığı için onu açmak durumunda kalmıştır.

Tabii onu bu davranışından dolayı affedecek olan bizler değil, rahmet ve merhamet sahibi olan Rabbimizdir. Değilse bizim ne onu temize çıkarma, ne de cezalandırma yetkimiz var. İşte bakın bu âyetlerinde Rabbimiz bu hareketin yanlış olduğunu, yapılmaması gereken bir şey olduğunu haber veriyor. Onun şahsında kıyamete kadar gelecek mü'minlere yol gösteriyor. Dolayısıyla bu uyarıyla uyarılan mü'-minler kendilerine verilen, emânet edilen bir sırrı güvendikleri insanlar da olsa başkalarına açmamalıdırlar. Hele hele toplum içinde örnek olan, önder olan, önemli bir konuma sahip olan Müslümanların sırları konusunda çok titiz davranmak zorundadırlar. Allah'ın dininin ikâmesi için böyle müşrik bir toplum içinde kavga veren Müslümanların hanımları, evlerinde konuşulanları dışarıya çıkarırlarsa, kocalarını zor durumda bırakacaklardır. Dâvâ adamının mücâdelesini verdiği dâvâsının yara almasına sebep olacaktır.

Tefsir kitaplarında Rasulullah efendimizin hanımına söylediği bu sırrın içeriği hakkında çok şeyler söylenmiştir. Halbuki Rabbimiz onun da bir sır olarak kalmasını istediği için bu konuda bir bilgi vermemiştir. Elbette bir yandan sır saklamanın gerekliliğini öğrenirken, bir yandan da o sırrı çözmeye çalışmanın hiçbir anlamı yoktur. Bize düşen o sırrın ne olduğunu araştırmak değil, sır saklamayı öğrenmektir. Burada anlatılan ve istenen de budur. Rasulullah Efendimiz bu sırrını öteki hanımlarından bile saklarken, bize ne oluyor da onu öğrenme çabası içine giriyoruz. Öyle değil mi? Rasulullah, hanımını onun için tenkit etmiyor mu? Eğer Rasulullah'la hanımı arasındaki bu sırrın bilinmesi bizim için faydalı olacak olsaydı, zaten Rabbimiz onu bize anlatırdı.

Ama burada bundan daha önemli bir konuya dikkatimizi çevirmemiz gerekir. Bakın burada Rasulullah Efendimizin hanımı, "ey Allah'ın Rasûlü bunu sana kim haber verdi? Yani senin o sırrını öteki hanımına söylediğimi sana kim bildirdi?" deyince, Rasulullah Efendimiz de, "onu bana her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Rabbim bildirdi" buyuruyor. Anlıyoruz ki bu konu Rabbimiz tarafından vahiy yoluyla peygamber efendimize bildirilmişti. Peki hani nerede o vahiy? Kur'an-ı Kerîm'de böyle bir âyet, böyle bir vahiy göremiyoruz. Hem Biz bildirdik diyor Rabbimiz, hem de bildirisi kitapta yok.

Yine meselâ kıblenin Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekke'-deki Kabe'ye döndürme âyeti de Kur'an'da yoktur. Yine meselâ Mekke'nin fethiyle alâkalı olarak Rabbimizin Rasûlü'ne gösterdiği rüya da Kur'an'da yoktur. Sadece "Rabbinin sana gösterdiği rüya doğru çıktı" ifadesi vardır, ama bu rüyanın ne olduğu yoktur. Peki şimdi bütün bunlara ne diyeceğiz? Neydi burada anlatılan Rabbimizin peygamberine haber verdiği şey? İşte bunlar Rasulullah Efendimize Rabbimiz tarafından vahy edilmiş, ama Kur'an'a geçmemiş vahiy birimleridir. O gün Rasulullah Efendimizin hayatında, Müslümanların hayatlarında pek çok problemleri çözümlemiş, ama Kur'an'a geçmemiş, vahy-i gayr-i metlûv olarak kalmış, lafzan Allah tarafından korunma altına alınmamış vahiy bölümüdür.

4. "Ey Peygamberin eşleri! Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz, kaymış olan kalpleriniz düzelmiş olur. Eğer eşinizin aleyhinde yardımlaşarak bir şey yapmağa kalkarsanız, bilin ki Allah onun dostu, bundan başka Cebrâil, salih mü'minler ve melekler de yardımcısıdır."

Şimdi de Rabbimiz kendisiyle yol bulmak isteyen, kendisi için bir hayat yaşamak isteyen, muttakî kullarına, Peygamber'e (a.s) karşı onu üzmek için kendi aralarında anlaşan, ağız birliği eden hanımlarına bu davranışlarından vazgeçmeleri konusunda bir uyarıda, bir yol gösterisinde bulunuyor. "Ey peygamberin bu işe karışan iki hanımı, yaptığınız bu işten dolayı tevbe etmek zorundasınız. Çünkü bu yaptığınızdan dolayı kalbinizde bir eğrilik meydana

gelmiştir. Rasulullah'ın beğendiğini beğenmemek, Rasulullah'ın hoşnutluğunu istememek, ona karşı komplo düzenlemek sûretiyle kalpleriniz haktan kaymıştır. Kalpleriniz ona itaatten kaymıştır. Öyle bir tevbe etmelisiniz ki, eğrilen kalpleriniz düzelmiş olsun." İki anamız uyarılıyor ve kendilerine yol gösteriliyor.

Ve bir de Allah'ın velî olduğu hatırlatılıyor. Unutmayın ki Allah sizin mevlânız, yani sahibiniz, mâlikiniz ve âmirinizdir. Onun için kendi arzularınıza göre değil, O'nun emirlerine göre hareket ediniz. "O, her şeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibidir." Binaenaleyh size verdiği emirleri ve hükümleri de sizin ihtiyaç ve menfaatlerinizi bilerek ilim ve hikmetiyle vermiştir. Tahrimin asıl sebebini hatırlatmakla kadınların her hususta hoşnutluklarını aramanın neden dolayı iyi olmadığını açıklamak ve karı koca arasındaki sırların korunmasının gereğine işaret et-mek, ayrıca kadınların kocalarına karşı çıkmalarının boşamaya sebebiyet verebilecek ve neticede ateşe sürükleyebilecek sakıncalardan olduğunu anlatmak isteniyor.

"Sağu" kelimesi, lügatte dönmek, eğrilmek ve yönelmek anlamlarına gelir. "Kalbinizin tüm aynaları eğrilmişti" veya "Sizin kalbiniz eğrilmişti" veya "Kalpleriniz doğru yoldan uzaklaşmıştı" veya "Kalpleriniz haktan uzaklaşmıştı" şeklinde anlıyoruz. Hak'tan maksat da, Ra-sulullah'ın getirdiği haktır. Yâni sizler ey peygamber hanımları, "Rasû-lullah'ın beğendiğini beğenip, beğenmediğini beğenmemek suretiyle, O'na uymanız gerektiğinden, kalpleriniz O'na uymamış ve aksine karşı gelmişti."

Bunlar Rasulullah Efendimizin hadislerinden anlaşıldığına göre Ayşe ve Hafsa anamızdır. Rasulullah Efendimize karşılık veriyor, darıltıyor, üzüyorlardı. Rabbimiz onları uyararak buyuruyor ki, "eğer tevbe eder, yaptığınız bu işten pişmanlık duyar ve bir daha böyle bir şeyi yapmamaya, peygamberi üzmemeye karar verirseniz kalpleriniz düzelmiş olacaktır. Eğer eşiniz, efendiniz olan Peygambere karşı aranızda anlaşarak, ağızbirliği ederek onun aleyhine bir şeyler yapmaya karar vermişseniz, Peygambere karşı birlikte hareket etmeye kalkışmışsanız, Peygamberi incitmeyi planlamışsanız, Peygambere karşı bu tutumunuzu sürdürürseniz kesinlikle bilesiniz ki Allah O'nun dostudur, Cebrâil, melekler ve sâlih mü'minler onun yardımcılarıdırlar. Hepsi peygamberin dostu, seveni ve destekçisidirler."

Evet, "Tezahür", bir kimseye karşı birlik olmak anlamına gelir. O zaman şöyle diyeceğiz: "Ve eğer Peygamberi incitmek için birlik olursanız" Veya, "Ve eğer ikiniz birden O'na karşı çıkarsanız", Veya, "Ve eğer sizler bu tutum ve davranışı sürdürürseniz" âyetin lafzından iki kadına hitap edildiği bellidir. Ayrıca siyak ve sibaktan bu iki kadının Hz. Peygamber'in (s.a.) hanımları olduğu da anlaşılmaktadır. Çünkü sûrenin ilk beş âyeti onlarla ilgilidir. Nitekim bu, Kur'an'ın üslubundan da anlaşılmaktadır. Ancak buradaki sorun, bu iki hanımın kimler olduğudur ve hangi zaafları dolayısıyla uyarılmışlardır? Bu olayı

ayrıntılarıyla birlikte hadislerden öğrenebiliyoruz. Bu hadisler Müsned-i Ahmed, Buhâri, Tirmizî ve Neseî'de İbn Abbas'tan mervi olmak üzere nakledilmişlerdir ve bazı kelime farklılıkları ile birlikte şu şekilde özetlemek mümkündür: Ben bir süredir Hz. Ömer'e, haklarında âyet nazil olan Hz. Peygamber'in (s.a) hanımlarının kim olduğunu sormayı düşünüyor ama heybetinden ötürü O'na bunu sormaya cesaret edemi-yordum. Hacc için yola çıktığında ben de O'nunla birlikteydim. Hac dönüşü bir yerde konakladık ve abdest alırken ben O'na bu soruyu sordum. O da "Aişe ile Hafsa" cevabını verdi.

Bilin ki Allah onun dostu, bundan başka Cebrâil, salih mü'min-ler ve melekler de yardımcısıdır. Evet, eğer Peygamber'e karşı ikiniz veya her iki taraf birbirinize arka verecek olursanız. Tezahür, birbirine arka verip yardımlaşmaktır. “Alâ” ile kullanıldığı zaman da bir diğerine karşı dayanışmaya girerek ve yardımlaşarak üstün olmaya çalışmak mânâsını ifade eder. Burada yardımlaşmak mânâsıyla tefsir edilmiş olmakla beraber “Aleyhi” ile getirilmesi Peygamber'e karşı birbiriyle yardımlaşma ve dayanışma içine girdiklerini göstermektedir "Her ikisi de birbirine arka verecek olursa." denilmekle, bu dayanışmanın fiilen yapılmış olduğu ifade edilmiş olmaz. Çünkü farz etmek, gerçekleşme-sini gerektirmez. Ancak yüz yüze gelme karinesi (delili) tevbeyi gerektiren meylin böyle bir dayanışmayı andırdığını ve bu sebeple büyük bir tehdide müstahak olduklarını işaret eder. Onun için Peygamber'e karşı öyle birbirlerine arka çıkacak olanların kendilerini büyük bir tehlikeye atmış olacaklarından dolayı, bundan sakınmalarının gereği an-latılmak üzere yine cezanın illeti, ceza makamına konarak Peygamber'in hak ve salahiyeti, maddî ve manevî her kuvvete sahip olan yü-ce şanı ve maddiyattan ziyâde maneviyatının büyüklüğü şöyle izah e-dilmektedir.

Hiç şüphesiz haberiniz olsun ki: Allah O Allah O Peygamber'in mevlâsı, yardımcısıdır. Yani hak onundur ve her şeyden önce onun sahibi ve yardımcısı Allah Teâlâ'dır. Hem de Cibrîl -Ruhu'l-Emin (güvenilir ruh) olan ve Peygamber'e vahiy getiren o manevî ve rûhânî kuvvet- de onun yardımcısıdır. Ve müminlerin salihi. O iki hanımın ba-baları Ebu Bekir ve Ömer'den her biri ve genelde müminlerin iyi olan her ferdi onun yardımcısıdır. Burada Ebu Bekir'e ve Ömer'e işaret ol-mak üzere ***"müminlerin salihi"*** buyurulmuştur. Hz. Peygamber'in veziri durumunda bulunmaları cihetiyle müminlerin salihleri arasındaki ferdî üstünlüklerine ve Peygamber'e sevgi ve hizmet hususunda gösterdikleri samimiyet ve sadakatlerine işaret için Cibril'in peşinden “Sâ-lihu'l-mü'minîne” denildiğini, müfessirlerin çoğu beyan etmişlerdir.

İşte Peygamber böyle bütün manevî ve maddî kuvvetlerin sev-gi ve yardımına kavuşmuştur. O halde ona karşı çıkmanın nasıl bir fe-lakete yol açacağını düşünmeli de bundan bütün müminlerin erkek ve kadınları korunup sakınmalıdırlar. Böyle bir kudret karşısında birkaç kadının birbirlerine arka çıkmalarının ne hükmü olabilir?

Gerçekten de işte o Müslümanlardan birisi olan Hz. Ebu Bekir efendimiz, kendi öz kızına karşı Rasulullah'ı tercih etmiş, Ömer efendimiz kızına karşı Rasulullah'ın yanında yer almış, ona destek vermiştir. Sahâbe-i kiram efendilerimiz Rasulullah Efendimizi nefislerinden bile önde tutmuşlardır. Zaman zaman Hz. Ebu Bekir ve Ömer efendilerimiz Rasulullah'ın hane-i saadetlerine geliyor ve kızlarını Rasulul-lah'ı incitmemeleri konusunda uyarıyorlardı: "Sizden kim peygamberi incitirse o helâk olmuştur. Sizler Rasûlullah'ı üzme konusunda Allah-tan korkmuyor musunuz? Bilmiyor musunuz ki Rasûlü kime gazap et-mişse Allah da ona gazap eder? Allah'tan korkun da Rasulullah'a karşılık vermeyin, onu darıltmayın" diye kızlarına nasihatte bulunuyorlardı. Hattâ Ömer efendimiz bir defasında Rasulullah'ın hanımlarından, kendisinin de akrabası olan Ümmü Seleme anamıza da bu konuda nasihat etmeye gidince, Ümmü Seleme anamız: "Ey Ömer, şimdi de Rasulullah'ın hanımlarına mı karışıyorsun?" diye çıkışınca, Ömer efendimiz, "acaba ileri mi gidiyorum diye orada durakladım" buyuruyor.

Bir de tabii burada Rabbimizin sert bir dille eleştirisini kadınlarımız göz ardı etmemelidirler. Kocalarına karşı tavır bozukluğu içinde olan, onların yüzlerine karşı sert cevaplar veren, onların İslâmî emir ve arzularını yerine getirmeyen kadınlar uyarının sertliğine bakarak ibret alsınlar. Eğer kadınların kocalarına karşı bu hareketleri, onların meşru isteklerine karşılık vermeleri önemsiz bir şey olsaydı, elbette Rabbimiz böyle bir azarlamada bulunmazdı. Hz. Ömer efendimiz ve Ebu Bekir efendimiz elbette kızlarını bu derece azarlamazlardı.

Rasulullah Efendimizin kendisi aramızda yoksa da, onun sünnetini, onun örnek hayatını her şeyin üzerinde tutmak zorundayız. Allah'ın Rasûlü'nün nefislerimizden daha evlâ olduğunu unutmayacağız. Rasulullah Efendimizin hayatını, onun mübârek ashabının ona karşı davranışlarını her şeyin önüne geçirmek ve örnek almak zorunda olduğumuzu unutmayacağız. Rasulullah Efendimizin arzularını kendi arzularımıza, onun değer yargılarını kendi değer yargılarımıza tercih etmek zorunda olduğumuzu unutmayacağız. İşte o zaman bizler de Rasulullah Efendimizin biraz önce belirtilen dostlarının, velîlerinin, yardımcılarının, destekçilerinin içine girebiliriz.

Rabbimiz bu âyetleriyle Rasulullah Efendimizin hanımlarını, analarımızı uyardıktan sonra, bakın bundan sonraki âyetinde bu uyarısını sürdürerek şöyle buyuruyor:

5. "Ey Peygamberin eşleri! Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha iyi olan, kendini Allah'a veren, i-nanan, boyun eğen, tevbe eden, kulluk eden, oruç tutan, dul ve bâkireden eşler verebilir."

“Ey peygamber eşleri, eğer sizler Rasulullah’a karşı aranızda bir cephe kurup onu üzme eylemlerinize bir son vermezseniz ve bu tavrınızdan dolayı o sizleri boşarsa, kesinlikle bilesiniz ki Allah ona sizlerden daha iyi, daha hayırlı eşler verecektir. Yani sizler ondan bo-şandınız diye Peygamber (a.s) hanımsız kalacak değil ya! Yeryüzünde Allah’ın sâlih kullarının kökü kesilmiş değil ya! Umulur ki Rabbiniz ona sizden daha hayırlı eşler verecektir.” Nasıl eşler?

Müslüman eşler… Allah ve Rasûlü’ne tam teslimiyet göstermiş, Allah ve Resûlü’nün seçimini kendileri için seçim kabul etmiş, bo-yunlarındaki kulluk iplerinin ucunu Allah’a teslim etmiş, yalnız Allah’ın çektiği yere giden Müslüman eşler… İşte kadınlar için de, erkekler için de ilk şart budur. Rabbine teslim olan kadınlar... Rabbine teslim olmayan kadınların kocalarına teslimiyetleri de mümkün olmayacaktır. Rabbinin kendisine biçtiği role itaat edip teslim olmayan bir kadının, kocasının meşru dairedeki arzularına teslim olması da mümkün olmayacaktır.

İkinci özellik de mü’minât eşler… Mü’mine, iman etmiş eşler… Allah’a Allah’ın istediği gibi iman eden, Allah’ın iman edin dediklerine iman eden, Allah’ın kitabına, Allah’ın elçisinin örnekliğine, Allah’ın ya-salarının doğruluğuna iman etmiş, güvenmiş, güven içine girmiş eşler… Bunlar sâliha hanımlardır. Öyleyse hanımlar bu âyetleri iyi dinlesinler, iyi okusunlar, iyi öğrensinler ve kendilerini bu âyetlerle çok iyi değerlendirsinler. Rabbimiz hanım kullarında bu özellikleri görmek is-tiyor. İşte önceki eşleri boşandığı zaman Rabbimizin peygamberine lâyık gördüğü kadınlar, bu özelliklere sahip olan kadınlardır.

Başka ne özellikleri varmış onların?

Kânitât olan kadınlar… Yani daima el pençe emre âmâde bekleyen, Allah’ın emirlerine itaat eden, Allah ve Resûlü’ne gönülden bağlı olan, kocasının Allah ve Rasûlü’ne ters düşmeyen emirlerini se-ve seve yerine getiren kadınlar… Şüphesiz ki erkek olsun, kadın olsun tüm kulların Allah karşısındaki durumu budur. Tüm kullar Allah ve Resûlü’nün emirleri karşısında “lebbeyk ya Rabbi, buyur ya Rasulal-lah” deme vaziyetinde olacaklardır. Ama tabii hanımların ayrıca kocalarına karşı böyle bir itaat durumları söz konusudur. Kur’an’ın başka yerlerinde kadınların bu durumları anlatılmaktadır.

Yine tâibât’tır o kadınlar. Yani sürekli tevbe eden, devamlı tev-bekâr olan kimselerdir onlar. Sürekli Allah’la aralarını düzeltmeye, kulluklarını düzeltip güzelleştirmeye çalışan kimselerdir onlar. Allah’a karşı kusurlarını, eksikliklerini anlayıp durumlarını düzeltmeye, kendilerini toparlamaya çalışan kimselerdir. Biraz önce Rasulullah Efendimizin hanımları, Efendimize karşı işlemiş oldukları yanlış bir hareketlerinden ötürü ikaz edilmişlerdi. Onlar da hemen Rabbimizin bu ikazıyla bu tavırlarından vazgeçiverdiler. Veya meselâ

yine Ahzâb sûresinde Rabbimiz onlara dünyayı, dünya nimetlerini yahut da Allah'ın rızasını, Rasulullah'ın hoşnutluğunu ve âhireti tercih hususunda bir emir yöneltmişti de, onlar dünyayı değil âhireti ve Rasulullah Efendimizin hoşnutluğunu tercih etmişlerdi. Hiç şüphesiz ki onlar da müsli-mât, mü'minât, gânitât ve tâibât idiler. Yani onlar Peygamber'e (a.s) hanım olma şerefini devam ettirdiler. Bu izzeti, bu şerefi, bu liyakati asla kaybetmediler ve ebedîyen onun hanımı olarak kaldılar. İşte onların bu özelliklerini bilen Allah'ın Rasûlü ne onları boşadı, ne de onlardan vazgeçti.

O kadınların bir başka sıfatları, bir başka özellikleri de âbidât-tır. Yani sürekli Allah'a kul olan, kulluk sıfatına sahip olan kimselerdir onlar. Ubûdiyet sıfatının sahibidirler. Allah'ın sınırlarını sürekli koruyan kimselerdir. Allah'ın sınırlarını koruyan kadınlar elbette kocalarının sı-nırlarına da riâyet edeceklerdir. Allah'a itaat etmeyen, Allah'ın sınırlarını ihlâl eden bir kadın, kocasının hukukuna hiç riâyet etmeyecektir.

Yine sâihât'tır o kadınlar. Daima seyahat içinde bulunanlardır. Ama tabii ki buradaki seyahat maddî bir seyahat değildir. Ayşe annemizin bir sözüyle söyleyecek olursak, "bu ümmetin seyahati oruçtur." Öyleyse o kadınlar Rabblerine sürekli oruç tutan hanımefendilerdir. Nefislerini tertemiz hale getirmek, nefislerini Allah eğitimine tabi tutmak için oruç gibi çok değerli bir ibadeti ihmal etmeyen kimselerdir. Orucun kulluk ve itaat dirilişlerindeki etkisini bilen kimselerdir onlar. Oruç, kişiyi kullukta diri tutar. Onun içindir ki, "adam öldüren bir kimse köle azat edecek bir imkân bulamazsa, iki ay oruç tutsun" diyor Rab-bimiz. Neden? Çünkü o iki ay oruçlu halinde hatasını telafi edecek, arınacak, süzülecek ve tertemiz hale gelecektir. Yani Rabbine karşı kendisini diriltmiş olacaktır.

Sırasıyla bu özellikleri bir daha söyleyeyim inşallah:

"Kanitat" iki anlama da gelir. Birincisi, "Allah'a ve Rasûlü'ne ta-bi olan ikincisi, 'Kocaya itaat eden"

"Tâibât" "Tâib" bir kimseye sıfat olarak kullanıldığında "Bir kez tevbe eden" değil, sürekli Allah'tan günahları dolayısıyla af dileyen, vicdanî hassasiyetiyle kendi zaaf ve hatalarını hissedip, Allah'tan utanan demektir. Bu özelliklere sahip olan bir kimse tekebbür göstermez, onda kendini beğenmişlik duygusu bulunmaz, yumuşak ve halim bir kişiliğe sahip olur.

"Abidât" ibadet eden bir kimse, elbette ibadet etmeyen bir kim-se gibi Allah'tan gafil olmaz. Bir kadının iyi bir zevce olmasında bu vasfın çok büyük bir etkisi vardır. İbadet eden bir kadın, Allah'ın sınırlarını hiçbir zaman çiğnemez. Hak sahiplerine haklarını verir. İmanı her daim diridir, vicdanı hassas

olur. Böyle kadınlardan, Allah'ın emirlerinden yüz çevirmeleri asla beklenmez.

"Sâihâtin"; bir çok sahabe ve tabiin bu kelimeyi "Saimat" şek-linde izah etmişlerdir. Bu kelime oruç için seyahat etmek münasebe-tiyle kullanılmıştır. Kadim dönemlerde birçok rahip ve derviş seyahat ederken yanlarında yiyecek taşımazdı. Bu yüzden de yiyecek bulana kadar aç kalırlardı. Dolayısıyla oruç tutmak, iftara kadar bir kimsenin aç kalması demek olduğundan, bir çeşit dervişlik sayılır. ibn Cerir, Tevbe: 12'nin tefsirinde Hz. Aişe'nin şu sözünü nakletmiştir: "Bu ümmetin seyahatı oruçtur." Burada salih kadınlar tanımlanırken, "Oruç tutarlar" denmesiyle, sadece Ramazan orucu tutmaları değil, nafile oruç tutmaları da kast olunmuştur.

“İşte ey peygamber eşleri, sizler peygambere karşı bu tutumlarınızdan vazgeçmezseniz Allah peygamberine bu özelliklere sahip dul ve bakire hanımlar verecektir.” Bu âyetler indikten sonra analarımız hemen yapmış oldukları o yanlışlarından vazgeçmiş ve Rabbimi-zin saydığı bu güzel hasletlere sahip birer hanımefendi olarak ebedîyen âhirete intikal etmişlerdir. Tabii bu âyetler bize hanımlarımızı bu özelliklerin sahibi olacak şekilde eğitmemizi, yetiştirmemizi de öğütlemektedir.

Tabi Hz. peygamber'in (s.a) hanımlarına, "Şayet Resul (s.a) sizi boşarsa, Allah O'na bu sıfatlara haiz kadınlar verir" şeklinde hitap edilmiş olması bu sıfatların onlarda bulunmamasını gerektirmez. Den-mek istenen şudur: "Resul'e eziyet veren davranışlarınızı terk edin ve bunun yerine o güzel sıfatları daha da geliştirmek için çokça çaba sarf edin." Tabi bu âyette, kişinin, sadece kendisini Allah'ın azabından kurtarmasının yeterli olamayacağı, gücü yettiğince ailesini Allah'ın sevdiği kullar olacakları şekilde yetiştirmesinin de kendi sorumluluğu içinde olduğu bildirilmiştir.

Peygamber (s.a.v)'in eşlerine bu şekilde nasihat edildikten sonra bütün müminlere hitaben buyuruluyor ki:

6. “Ey İnananlar! Kendinizi ve çoluk çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun; onun yakıtı, insanlar ve taşlardır; görevlileri, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyurulanları yerine getiren pek haşin meleklerdir.”

“Ey iman edenler, kendinizi, kendi nefislerinizi ve ailenizi, çoluk-çocuğunuzu, ehlinizi cehennem ateşinden koruyun. Ki o cehennemin yakıtı insanlar ve taşlardır.” O ateşten hem kendimizi korumak, hem de ehlimizi korumak zorundayız. O ateşten sadece kendimizi ko-rumamız yetmiyor. Ehlimiz, hanımlarımız, çocuklarımız, babamız, a-namız, bizi dinleyenler, akrabalarımız, eşimiz, dostumuz, arkadaşlarımız yanlışlıklar yaptıkları zaman o yanlışlıkları düzeltme adına bir çabanın içine girmek zorundayız. Eğer onlar

cehennem yolunu tutmuşlarsa onlara engel olmak zorundayız. Ehlimizin dünya geleceğini düşündüğümüzden çok âhiret geleceklerini de düşünmek zorundayız. Onların cennet yollarını açmak, cehennem yollarına barikatlar koymak zorundayız. Çünkü Allah bize aile yönetimi sorumluluğunu yüklemiştir. Aile efradımızın bilgi eksikliğini tamamlamak, onları Allah'ın istediği biçimde cennete gidebilecek bilgilerle bilgilendirmek zorundayız.

Evet, O cehennem ateşi öyle bir ateştir ki yakıtı, o insanlar ve o taşlardır. O ateşin üzerinde görevli galiz (kaba), çetin (sert tabiatlı) melekler vardır ki bunlara zebâni denilir. Bunların kabalık ve sertlikleri cehennem ehline karşıdır. Çünkü Allah onlara öyle emretmiştir. Bütün meleklerin vasfı da şöyledir. Onlar, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmez ve emredildikleri şeyleri yaparlar.

Demek ki önce kendi ehlimizden sorumluyuz. Önce kendi ehlimizi ateşten korumalı ve çıkarmalıyız. Peki ehil ne demektir? Kimdir bizim ehlimiz? Bunu bir tanıyalım. Hani Resûlullah efendimizin meşhur bir hadisi vardı:

Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden sorumlusunuz"

Sürümüzü cehennemden koruyup korumadığımızdan, cennete götürüp götürmediğimizden sorulacağımızı hiçbir zaman hatırımızdan çıkarmayalım. Hadis-i şeriften anlıyoruz ki hepimiz çobanız ve güttüklerimizden sorumluyuz. Dikkat ederseniz hadiste çok hoş bir münasebet vardır; sürü ve çoban. Çobanlık ve gütme. Çobanlık söz konusu olunca, bir yönetme, bir yönlendirme anlıyoruz. Zira her çoban sürüsünü doyurmak, gütmek ve korumakla sorumludur. Başka bir açıdan bakılırsa çobanlık iradeye yön verme mesleğidir. Yani sürü bazı şeyleri istemese de, ya da hep ot yemek istese de çoban yine onların iradesini değiştirmekle yükümlüdür. Yâni o çobanın ehli olanlar, onun güttükleri her ne kadar dünyaya, dünyanın muzahrafatına, boş şeylerine yönelmiş olsalar da, meselâ ata, murata, fiyata, marka, dolara, altına, gümüşe, süse, ziynete meyletseler de o yine sabırla, bıkıp usanmadan onları hayra, hakka, Allah'a kulluğa yönlendirmek zorundadır.

Bir de bu çoban ve sürü teşbihinden şunu anlıyoruz: Gerçekten çok şerefli bir makam. Çobanlık hürriyettir. Ama kölelikte hürriyet. Yâni çoban sürüsünün efendisidir, ama Allah'ın da kölesidir. Hani ço-ban sürüsünün efendisi, ama efendisinin hizmetçisidir ya, işte bir müslüman da sürüsünün efendisidir, ama sahibinin, Rabbinin de kölesidir. Yâni hem efendi, hem köle. Efendilikte kölelik, kölelikte efendilik. Bu ne büyük bir şereftir değil mi? Adam evinin, ehlinin efendisidir, ama Rabbinin kölesidir. Kadın evinin, evdeki çocuklarının efendisidir, ama Rabbinin kölesidir. Devlet başkanları, imamlar da böyledir.

Onlar da tebaasının efendisidir, ama Rabbinin kölesidir. İşte yeryüzünde insanların ulaşabilecekleri en büyük izzet ve şeref budur.

Ama burada çok dikkat edeceğimiz bir husus var, onu da söy-leyelim inşallah: Hiçbir zaman hatırımızdan çıkarmayalım ve çok iyi bilelim ki bu, İslâm'ın insanlar arasında şu anda geçerli olan görev bölümünü temel prensip edinmediğinin işaretidir. Yâni İslâm şu anda toplumdaki görev bölümünü tasvip etmiyor. Meselâ Kur'an ve sünnet okunacak, ben, âyet anlatılacak ben, hadis duyurulacak ben, ötekisi ise işine gücüne devam edecek. Dini tanıma ve anlatmayı ben yapacağım, öteki müslüman da bu işlerle uğraşmayacak ve para kazanmaya devam edecek. Müslümanlardan birisi ilmiyle hizmet edecek, birileri de bedeniyle, ya da malıyla hizmet edecek. Efendim ben ne yapayım, ben inşaatçıyım, hasbelkader bu mesleği seçmişim, ben de işte böyle hizmet ediyorum. Veya ben doktorum, ben öğretmenim, ben marangozum, ben kunduracıyım ve böyle hizmet edeceğim. Hayır, hayır herkes çobandır, herkes çoban olmaya ve sürüsünü gütmeye, eğitmeye, doyurmaya ve korumaya müsait yaratılmıştır. Bundan kaçmaya çalışmak, sürüsünün güdülmesini, doyurulmasını, eğitilmesini ve korunmasını başkalarının üzerine yıkmaya kimsenin hakkı yoktur. Herkes yapacak bunu. Herkes sorumludur. Sürüsünün rızkını temin etmek nasıl herkesin göreviyse, onları müslümanca eğitmek de onun görevidir. Herkes bildiğinin âlimi, bilmediğinin de tâlibi olmalıdır.

Bir de anlıyoruz ki herkesin çobanlığı, sürüsü, sorumluluk a-lanı farklıdır. Çünkü herkese, her çobana ayrı sürü vermiştir Rabbi-miz. Herkes kendi sürüsünden sorumludur. Onun içindir ki herkes kendi sürüsünü çok iyi bilmelidir. Yâni herkes ehlini iyi tanımalıdır. Ta-nımalı ki, insanlar kendi sürülerini, kendi ehlini bırakıp başkalarının sürülerinin sorumluluğuyla kendilerini heder etmemelidirler. Meselâ bir adam kendi ehlinin, kendi sürüsünün eğitimini bir kenara bırakarak başkalarının ehlini eğitmeye giderse bilelim ki kendi sorumluluk alanından kaçmış demektir. Bir kadın evindeki çocuklarının eğitimini bı-rakarak başkalarının çocuklarının eğitimine gidiyorsa, sorumluluğundan kaçmış demektir. Bu kişinin durumu tıpkı şuna benzer: Bir kişi ekmek fabrikası kurmuş, ürettiği ekmekle binlerce insanın evine ekmek götürüyor, ama ürettiği ekmekten kendi ağzına götürmüyor, ya da evindekilere götürmeyerek onları aç bırakıyor. İşte böyle yapan kadın ve erkekler tıpkı bu adamın durumuna düşmüş demektir. Ama elbette kendi sürümüzü doyurup eğittiğimiz gibi, başkalarının sürüleri de aç kalmışsa, çobansız kalmışsa, bakanı yoksa, eğiteni yoksa o zaman ulaşabildiğimiz kadar onlara da gideceğiz, onlardan da sorumlu olduğumuzu unutmayacağız.

Evet, işte ehil budur ve kişi önce kendi ehlinden sorumludur. Kişinin ehli onu dinleyen, ona teslim olanlardır. Karısı, oğlu kızı ve kendisini dinleyen, söz geçirebildiği kimselerdir. Bu önemlidir ama. Söz geçirebildikleri. Çünkü bu

mânâda bazen sözünü geçirebildiği uzaktaki insanlar kişinin ehli olurlarken, bazen de kişinin kendisini dinlemeyen, kendilerine söz geçiremediği karısı, oğlu, kızı bile onun ehli olmayabilir. Öyle değil mi? Meselâ Hz. Lût aleyhisselâmın karısı kendisini dinlemediği için onun ehli değildi. Yine Hz. Nuh aleyhis-selâmın oğlu kendisini dinlemediği için Rabbimiz; "O senin ehlin değildir" buyurmuştur.

Demek ki ilk önce ehlimizi ateşten koruyacağız, cehenneme gitmekten koruyacağız. Onları Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği yerde, Kur'an ve sünnette doyuracak ve cennete götürmeye gayret edeceğiz.

O ateşin, o cehennemin üzerinde çok güçlü, kuvvetli melekler vardır ki, onlar Allah'ın emirlerine asla isyan etmezler. Allah kendilerine ne emretmişse onu mutlak yerine getirirler. Allah'ın emirlerini asla savsaklamayan, tehir etmeyen, askıya almayan, ağır davranmayan, ihmal etmeyen görevli meleklerdir onlar. Sürekli Rabblerine kulluk ha-vasında olan meleklerdir. Sadece Rabblerinin suçlu dediklerine azap eden ve kimseye azabı konusunda merhamet etmeyen meleklerdir onlar.

İşte böyle hiç kimsenin kaçıp kurtulması mümkün olmayan, kimsenin dayanıp sabretmesi mümkün olmayan bir ateşe, böyle bir cehenneme karşı aman ha kendinizi ve ehlinizi koruyun, diyor Rab-bimiz. Kesinlikle bilelim ki bizi dinleyecek konumda olan ehlimizi o ateşe karşı korumadıkça, kendimizi de koruma imkânımız olmayacaktır. Ehlini o ateşten koruma derdi olmayan kimseler asla o ateşten kendilerini kurtaramayacaklardır. Unutmayalım ki ehlimizin sorumluluğu bizim sorumluluğumuzdur. Kendisini kurtaramayan bir kimse ehlini de kurtaramaz, ehlini kurtaramayan da kendisini kurtaramaz. Hani "kendisi muhtaç bir dede, nerde kaldı başkasına himmet ede" diye bir söz vardır ya! Yani bir adamın kendisini ve ehlini o ateşten kurtarma derdi, sadece ehline bu dünyada bir şeyler sağlama, onları bu dünyada mutlu etme endişesinin dışında başka bir endişesi yoksa, böyle bir insanın ne kendisini, ne de onları kurtarma imkânı olmayacaktır.

Öyleyse bu, baba olarak, erkek olarak, aile reisi olarak bizim en büyük derdimiz olmalıdır. Eğer bizler Rabbimizin bize yüklediği bu görevimizi yapmazsak, kendimizi ve ehlimizi cehennemden kurtarma sorumluluğumuzu yerine getirmezsek, kesinlikle bilelim ki Allah'ın me-lekleri görevlerini yerine getireceklerdir.

7. "Ey İnkâr edenler! Bugün özür beyan etmeyin, ancak işlediklerinizin karşılığını görmektesiniz" denir.

"Ey kâfirler, ey fıtratlarını örtenler, ey Allah'ı, Allah'ın kitabını, Allah'ın bunca âyetlerini, bunca uyarılarını örterek bir hayat yaşayanlar, artık bugün özür beyan etmeyin. Artık bugün mâzeretlerin arkasına saklanmayın. "Vaktim

olsaydı öğrenirdim, imkânım olsaydı yapardım, ederdim. Bilseydim ben de yapardım. Bilseydim böyle olduğunu ben de çocuklarıma öğretirdim. Haberim olsaydı böyle bir kitaptan, ben de okur ve çocuklarıma öğretirdim. Bilmiş olsaydım böyle bir cehennemi ben de ondan korunur, ehlimi de ondan korurdum" diye yığın yığın mâzeretlerin arkasına saklanmayın. Sizler ancak dünyada işlediklerinizin karşılığını göreceksiniz. Sadece kendi yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız. Yani ahirette cehennem ateşine atılacakları gün kâfirlere böyle söylenecektir. Çünkü o gün özür beyan etmenin hiçbir faydası yoktur. Onun için dünyada iken küfürden ve özür dileme mecburiyetinde kalınacak kötülüklerden sakınmak gerekir. O gün ancak dünyada yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz. Bu âyet, tahrim olayı hakkında kâfirler tarafından her zaman olduğu gibi Peygamber'i ve müminleri incitecek bazı lakırdılar edildiğine veya bazı hareketlerde bulunulduğuna işaret etmektedir.

Bu ateş, bu cehennem sizin dünyada yaptıklarınızın, yaşadığınız hayatın karşılığıdır. Sizler dünyada Allah'ı unutmuştunuz. Allah'ın kitabını, Allah'ın dinini, Allah'ın elçisini, Allah'ın istediği kulluğu unutarak bir hayat yaşamıştınız. Siz de bu ateşin içinde unutulacaksınız. Sizin Bizi unuttuğunuz gibi, biz de sizi unutacağız. Sizler kitabımın, peygamberimin hatırını sormadan bir dünya yaşamıştınız, şimdi de sizin hatırınız sorulmayacak, derdiniz dinlenmeyecek, mâzeretlerinize itibar edilmeyecek. Siz dünyadayken kendinizi ve ehlinizi, çoluk-çocuğunuzu günâhlara sürmüş, cehenneme sürmüş, ateşe sürüklemiştiniz, biz de şimdi sizi kendinizi sürdüğünüz ateşe süreceğiz. Siz kendinizi ve ehlinizi cennete götürmek istemediniz. Siz cehennemi is-tediniz, biz de şimdi onu yapacağız. Siz cennete gitmemeye ayak di-rediniz, biz de şimdi istediğinizi vereceğiz. Halbuki cehenneme gitmek istemeyenler ondan kaçınmalıydı, cennete gitmek isteyenler de ona koşmalıydı. Sizler öyle yapmadınız. Sizler yaşadığınız hayatla kendinizi cehenneme ipoteklediniz, Biz de şimdi sizi cehenneme atacağız," diyor Rabbimiz.

Rabbimiz, peygamberine, peygamber eşlerine, analarımıza ve onların şahsında bize, hepimize son derece açık ve net bir yol çizdi. "Ey kullarım, Benim bu âyetlerimi, Benim bu hayat programımı iyi din-leyin. Peygamberim de, size ana yaptığım peygamber eşleri de dahil her biriniz Benim size anlattığım, Benim size sınırlarını çizdiğim şekilde Bana kulluk yapmak zorundasınız. Benim yasalarıma riâyet etmek zorundasınız. Benim tarif ettiğim biçimde hareket etmek zorundasınız. Hiçbirinizi diğerinden ayırmadan hepinizin gerek doğru zannederek, doğru bilerek yaptığınız yanlışlıklar, gerek hatayla yaptığınız yanlışlıklar konusunda sizi uyarıyorum. Ben neyin yanlış, neyin doğru ol-duğunu bilenim. Sizin için neyin hayırlı, neyin hayırsız olduğunu mutlak bilenim. Sizin adınıza Velîniz olarak onların hesabını yapan Benim. Ben sizi hangi konuda uyarmışsam, hangi yanlışınızı ikaz etmişsem, hemen Beni dinleyin ve ondan vazgeçin.

Bakın, peygamberim peygamber olduğu halde kendisini uyardığım hiçbir konuda “ya Rabbi ben senin elçinim, ben Sana ve dinine bu kadar hizmet ettim, Sana bu kadar kulluk eden birisi olarak bunu bana niye yapıyorsun? Beni niye böyle durumlara düşürüyorsun?” Analarınız da öyle yapmamışlardır. Benden hangi uyarıyı almışlarsa hemen o konuda tavırlarını değiştirip Benim istediğime koşmuşlardır. Öyleyse ey kullarım, gelin sizler de Bana kullukta, Benim uyarılarım, Benim isteklerim karşısında onları örnek alın. Ne kadar da iyi kulluk yapmış olursanız olun, yine de bir takım yanlışlarınızın olabileceğini unutmayın. Benim âyetlerimle ilginizi kesmeyin. O âyetlerle kendinizi düzeltmeye, değiştirmeye çalışın. Yarın bir takım mâzeretler bulmaya, onların arkasına saklanmaya çalışacaksınız ama bunun size hiçbir faydası olmayacaktır.” Bize karşı merhameti gereği yarın olacakları bugünden haber vererek bize uyarısını sürdürüyor.

8. “Ey İnananlar! Yürekten tevbe ederek Allah’a dönün ki, Rabbiniz kötülüklerinizi örtsün, sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koysun. Allah’ın peygamberini ve onunla beraber olan mü’minleri utandırmayacağı o gün, ışıkları önlerinde ve defterleri sağlarından verilmiş olarak yürürler ve: “Rabbimiz! Işığımızı tamamla, bizi bağışla, doğrusu Sen her şeye Kadirsin” derler.”

“Ey iman edenler, Allah’a kesin bir tevbe ile, nasûh bir tevbe ile tevbe ediniz.” Nasûh bir dönüşle dönüş yapınız. Tevbe, dönüş, yö-neliş demektir. Tevbeyi kitabımızda Hz. Adem’le tanıtır Rabbimiz. Al-lah’ın elçisi Adem Allah’ın yasakladığı ağaca, Allah’ın bir yasağını iş-lemeye, bir günâha, şeytanın yörüngesine, ebedî yaşamaya, ölümsüzlüğe ermeye doğru giderken hemen bir anda hatasını anlar anla-maz pişman olarak yönünü, kıblesini değiştirip Rabbinin arzularına, Rabbinin istediğine doğru dönüvermiştir ya, işte tevbe budur.

"Tevbeten nasûha"; kendisinde riya ve nifaktan bir şey bulundurmayan bir tevbe anlaşılır. Yahut günahlardan tevbe edip, insanın kendi nefsini kötü bir sondan kurtarması veya kişinin işlediği bir gü-nahtan tövbe edip, ıslah olarak dinindeki bir açığı kapatması ya da başkalarına örnek ve onların selametlerine vesile olacak derecede tevbe ederek, hayatını düzeltmesi de anlaşılabilir. İbn Ebi Hatim'in Zirr bin Hubeyş'ten naklettiğine göre, o şöyle demiştir: "Ben Ubey bin Ka’ba" Tevbeten Nasuha"nın anlamını sorduğumda, O bana şu şekilde cevap verdi. "Bu soruyu ben de Rasûlullah’a (s.a) sordum ve O bana: "Bir günah işlediğinde, günahından pişmanlık duyup, Allah'tan af dilemen ve bir daha o günahı işlememendir." Aynı anlamda bir söz İbn Mes'ud, Hz. Ömer, İbn Abbas'tan nakledilmiştir. Başka bir rivayette Hz. Ömer nasuh tevbesini şöyle tarif etmiştir: "Kişinin bir günahı tekrar işlemekten sakınması ve bir daha böyle bir günahı aklına bile getirmemesidir."

(İbn Cerir) Hz. Ali, bir defasında bir bedevinin tevbe ve istiğfar kelimelerini aceleyle tekrarladığını görür ve "Bu sahte bir tevbedir" der. Bedevi "O halde sahih tevbe nasıl olur?" diye sorduğunda, Hz. Ali şöyle cevap verir: "Tevbenin sahih olabilmesi için 6 şart gerekir. 1) Yaptığına pişman olman, 2) Gaflet ettiğin farzları yerine getirmen, 3) Gasbettiğin hakkı geri vermen, 4) Eziyet ettiğin kimseden özür dilemen, 5) İşlediğin günahı tekrarlamamaya azmetmen, 6) Nefsini Allah'a itaatle eğitip, günah işlerken zevk aldığın gibi, Allah'a itaat ederken de sıkıntı çekmendir.

Evet, nasuh tevbenin şartlarından birincisi, kişinin Allah'a yaptığı itaatsizlikten pişman olmasıdır. Yoksa bir günahtan uzak durabilmek için, kişinin kendi kendisine söz vermesi yahut sıhhat, kötü şöhret ve mal kaybı gibi nedenler dolayısıyla şarap içmekten vazgeçmek tevbe tanımına girmez. İkincisi, Allah'a itaatsizlik yaptığını hisseden kimse, hemen oyalanmadan tevbe edip, günahını telafi yoluna gitmelidir. Üçüncüsü, Tevbe ettikten sonra günah işleyen kimse, tekrar tek-rar tevbe edip günah işlememelidir. Bu şekilde davranan bir kimsenin bu davranışı, onun tevbesinin sahte olduğuna bir delildir. Çünkü tev-benin asıl ruhu, insanın işlediği günah sonrasında pişman olmasıdır. Fakat sürekli aynı günahı işleyen kimse, gerçekte pişman olmamış demektir. Dördüncüsü, samimiyetle tevbe edip, bir daha o günahı iş-lememeye azmeden kimse, yine de beşerî zaaf dolayısıyla aynı günahı işlediğinde, tevbe ettiği günah tazelenmiş olmaz. Lakin o kimse sonra işlediği günahından tevbe edip, bu günahı tekrarlamayacağına daha bir kuvvetle azmetmelidir. Beşincisi, kişinin, işlediği günahı her hatırlayışında tevbe etmesi gerekmez. Ancak o kişinin nefsi, daha ön-ce işlediği günahtan hâlâ haz alıyorsa, o takdirde tekrar tekrar tevbe etmelidir. Ta ki o günahını hatırladığında pişmanlık duyana kadar... Bu bakımdan gerçekten Allah korkusuyla, işlediği günahtan tevbe e-den kimse, artık o günahından haz almaz. Çünkü o Allah'a itaatsizlik yapmıştır. Ve buna rağmen işlediği günahtan haz almaya devam ediyorsa, bu onun kalbinde, Allah korkusunun henüz kök salmadığının işaretidir.

Evet, nasuh tevbe, kabahatten, kabahat olduğu için pişmanlık duyarak vazgeçmektir. Vicdanında meydana gelen çirkinliğinden dolayı değil de bedenine, malına veya şerefine zarar verme gibi herhangi bir korku yahut ümit sebebiyle vazgeçmek, tevbe değildir. Asıl tevbe, yaptığı kabahatin bir menfaatini görse de esasen onun çirkinliğini duyup tiksinerek vazgeçmektir. Yâni nasuh insanın dinini ve ahlâkını çok iyi ıslah edecek tesirli bir tevbe anlamındadır. Yâni bir tev-be ki, onunla tevbe eden kimse önce kendi nefsine, sonra da diğerlerine çok iyi nasihat edip düzeltmiş olacağından nefsin hakkıyla düzelmesine sebeb olan o tevbesine, isim tamlaması olarak "çok iyi na-sihatçının tevbesi" anlamında nasûh tevbesi demek doğru olur. Yâni günahlardan başka bir sebeple değil, sırf çirkinlikleri yani Allah'ın rızasına ters

düşen bir kabahat oldukları için vicdanında pişmanlık duyarak ve işlemekten dolayı şiddetli üzüntü hissederek ve bir daha çirkinlik yapmamaya azmedip vazgeçmek, nefsini buna alıştırıp hiçbir sebep ve engel karşısında dönmemeye karar vermekle olur.

İşte böyle Allah'ı, Allah'ın kitabını, Allah'ın hayat programını u-nutmuş, dünyaya doğru dönmüş, dünyayı kıble edinmiş, dünyalık programlar peşinde giderken, şeytana yönelmiş, şeytanın yörüngesine girmiş, onun arzuları istikâmetinde bir hayat yaşarken veya nefsin istekleri peşinde koşarken, bir anda Allah'ı, Allah'ın isteklerini hatırlayarak hemen kıblesini, yönünü, hareketlerini, tavırlarını, düşüncesini değiştirerek Allah'ın istediği kulluğa yönelmenin adına tevbe denir. Tevbe, kişinin Allah'la ilişkisini düzeltmesinin adıdır. Bir insan için Al-lah'la yakın ilgiden mahrum oluştan daha büyük bir hüsran olamaz.

Rabbimiz buyuruyor ki: "Ey mü'minler, Rabbinize, Rabbinizin istediği hayata dönün. Rabbinize tevbe edin, ama bunu sadece dilinizle söyleyivermekle kalmayın, söylediğiniz söz kalbinizde de olsun. Sadece dilinizle değil, tüm hayatınızla dönün. Kesin bir dönüşle dönün. İhlaslı bir tevbe yapın. Bir daha işlememek üzere dönün. Önceki gidişinize pişman olarak dönün. Rabbinize kulluğa azmederek dönün. Rabbinizden utanarak dönün. O yaptıklarınızı silecek, affettirecek gü-zel ameller işleyerek dönün. Haksızlık ettiğiniz mü'minlerin haklarını ödeyerek dönün. Allah haklarını çiğnemişseniz, kulların haklarını gas-petmişseniz onları tekrar iade ederek dönün. Dilinizin, gönlünüzün ve kalbinizin beraberliği içinde dönün." İşte nasûh tevbe bu anlamlara gelmektedir. Yani özden dönmek, samimi bir dönüşle dönmektir. Rabbine karşı hata ettiğinin farkına vararak dönmektir.

Eğer böyle yaparsanız, bilesiniz ki Rabbiniz sizin tüm kötülüklerinizi, tüm kusurlarınızı örtecektir. Sizin geçmiş günâhlarınızı, cahi-liye dönemine ait kusurlarınızı örtecek, örtbas edecektir. Geçmişe ait kötülüklerinizi, günâhlarınızı örttüğü gibi, aynı zamanda sizin bütün çıkmazlarınızı, bütün problemlerinizi örtecek, silecek, çözümleyecektir. Eğer bizler Rabbimize kulluğa yönelir, tevbe eder, O'nun istediği bir hayatı yaşarsak kesinlikle bilelim ki Rabbimiz bizim kusurlarımızı örtecek, hayat problemlerimizi halledecek, hem dünyada problemsiz, mutlu bir hayat yaşamamızı, hem de âhirette cennete ulaşmamızı bi-ze lütfedecektir. Bizi içlerinden, altlarından ırmaklar akan cennetlerine koyacaktır.

İnsan, hata işlemeye müsait bir şekilde yaratılmıştır. Onun bu zaâfı, nefsi aklına galebe çaldığı zaman daha belirgin bir şekilde orta-ya çıkar. Bazen de insan farkında olmaksızın, bilmeyerek hata işler. Kısacası insan, beşeri özellikleri sebebiyle, zaman zaman kusur ve hatalar işleyebilir. Ancak, farkına vardığı zaman hemen Allah Teâlâ'-dan af veya hakkına tecavüz ettiği kişiden

özür dilemesi, güzel bir ah-lâk örneğidir. Çünkü "hatadan dönmek de bir fazilettir. "

İsimlerinden biri de "Settâr" olan Allah Teâlâ, kullarının kusur ve hatalarını, günahlarını örterek gizler ve diğer kulların bilmesine en-gel olur. Bu itibarla Cenâb-ı Hakk'ın bir sıfatı da "Settârel-Uyûb" (ayıp-ları örten, gizleyen) dur. Eğer O'nun bu ismi kulları üzerinde tecelli et-meseydi, insanlar birbirlerinin kusurlarına muttali olur ve birbirlerine karşı rezil olurlardı. Böylece toplum içinde çeşitli huzursuzluklar mey-dana çıkardı. Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'in birçok âyetinde, mü'min-lerin kusur ve hatalarını örttüğünü ifade buyurmaktadır.

"İman ederek salih amel işleyenlerin hatalarını an-dolsun ki, örteriz ve onları yaptıkları amellerden daha güzeli ile mükafatlandırırız"
(Ankebût, 7)

Allah Teâlâ'nın, kullar tarafından işlenen hataları örttüğünü bil-diren bu gibi âyetlerde bazı ön şartlar vardır. Yani kişinin, Allah'ın af-fına ve hatalarını gizlemesine ulaşabilmesi için, bazı özelliklere sahip olması lâzımdır. Bu özellikler ise söz konusu ettiğimiz âyetlerde açık-ça görülmektedir. Bunların başında "iman" gelmekte ve hemen ardın-dan "salih amel" şartı zikredilmektedir. Konuyla ilgili âyetler şöyledir:

"(Allah) İman eden erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar ve onların hatalarını örter. Allah katında büyük kurtuluş işte budur"
(Feth,5)

"Allah'a iman eden ve salih amel işleyenlerin ve Muhammed'e Rablerinden bir gerçek olarak indirilene inanan kimselerin hatalarını Allah örter ve durumlarını düzeltir"
(Muhammed,2)

"Sizi toplanma gününde bir araya getirdiği gün, işte o gün, kimin aldandığını ortaya çıkaracağı bir gündür. Kim Allah'a inanmış ve salih amel işlemişse, Allah onun hatalarını örter, onun içinde ebedi kalacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Büyük kurtuluş işte budur"
(Teğâbûn,9)

Konuyla ilgili diğer âyetlerde göze çarpan bir diğer özellik de "takva" şartıdır.

"Bu Allah'ın size indirmiş olduğu buyruğudur. Kim Allah'ın buyruğuna karşı gelmekten sakınırsa, Allah da onun kötülüklerini diğer ve mükâfatını yüceltir"
(Talâk, 65/5)

"Zira Allah (takva sahibi) mü'minlerin yaptıkları hataları örter ve onlara işledikleri amellerin en güzeliyle karşılık verir"
(Zümer,35)

Allah'ın haram kıldığı günahlardan kaçınmak da bir takva işa-retidir.

"Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız," kusurlarınızı örter ve sizi şerefli bir yere yerleştiririz"
(Nisâ,31)

İşte bu âyetten de "tevbe" nin bir şart olduğunu anlıyoruz. Yine kişinin, Allah'ın af ve müsamahasına ulaşabilmesi için, tamamlayıcı bir şartın da "ihlas" olduğu sabittir.

"Sadakalarınızı açıktan verirseniz ne güzel! Eğer onları gizlice verirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Bununla Allah hatalarınızı örter. Allah işlediklerinizden haberdardır"
(Bakara,271)

Hataları örtmek hususunda, Hz. Peygamber (s.a.s) mü'minleri teşvik etmektedir: "Kim, dünyada müslüman kardeşinin ayıbını örter-se, Allah da onun ayıbını âhirette gizleyip kapatır" (Müslim, Birr, 58, 72). Buna karşılık, Hz. Peygamber (s.a.s) "Din kardeşini, bir suçun-dan dolayı ayıplayan kimse, o suçu kendisi de işlemedikçe ölmez" (Tirmizî, Kıyamet, 53) buyurarak, müslümanların, hatalarından dolayı birbirlerini kınamaları ve hor görmelerinin, kendileri için ne derece kö-tü bir sonuca yol açtığına dikkat çekmiştir.

"Kusursuz dost arayan dostsuz kalır" sözü gereği, insan baş-kalarının kusurlarıyla uğraşmamalı ve hataları örten kişi olmalıdır. Bu konuda mü'minin rehber edineceği prensip Allah Teâlâ tarafından şu âyetle açıklanmıştır:

"İyilikle kötülük bir değildir. Sen kötülüğü en güzel olan iyi bir hareketle önle. O vakit bakarsın ki, seninle a-rasında düşmanlık bulunan biri yakın bir dost gibi olmuştur"
(Fussilet,34).

Allah’ın peygamberini ve onunla beraber olan mü'minleri utandırmayacağı o gün, o mü’minler ışıkları önlerinde ve defterleri sağlarından

verilmiş olarak yürürler ve derler ki: “Rabbimiz! Bizim ışığımızı, bizim nûrumuzu tamamla, bizi bağışla, doğrusu Sen her şeye Kadirsin.” Rabbimiz o gün, o güne inanan, o günün hesabını gündeminde canlı tutan, o gün kaybedenlerden olmamak için tir tir titreyen, bunun bilincinde bir hayat yaşayan peygamberini ve onunla birlikte olan mü’-minleri asla rezil etmeyecektir. Böyle mü’minleri asla kâfirlerle denk tutmayacaktır. Kâfirlerin rezil rüsva oldukları bir günde Rabbimiz iman etmiş kullarını böyle bir durumdan koruyacaktır.

Onların nûrları önlerinde, sağlarında koşacaktır. Onların nûrları, ışıkları, önlerini, yanlarını, sağlarını, sollarını aydınlatır. O mü’min-ler derler ki: “Ey Rabbimiz bu nûrumuzu, bu ışığımızı cennete varıncaya kadar, makamlarımıza ulaşıncaya kadar söndürme, bizimle beraber tut, bizden alma. Dünyada kazandığımız bu nûr ile cenneti buluncaya, cennete ulaşıncaya kadar bizi ondan ayırma!” Peki acaba nedir bu nûr? Nereden kazanılır? Nereden elde edilir bu nûr? Bu nûr dünyada kazanılır. Bu nûr kitaptır, bu kitabın âyetlerinin nûrudur. Rab-bimizin kitabı bize nûr olarak gelmiştir. Bu nûr, Allah’ın kitabından ka-zanılır. Bu nûrun azlığı, çokluğu bu kitabın âyetlerinden tanıdıklarımız kadar olacaktır. Eğer bu kitaptan bin âyet biliyorsak o kadar bir ışığımız olacak, iki bin âyet tanıyorsak o kadar olacak, iki âyet tanımışsak o kadar olacaktır. Bu kitaptan hiç nasibi olmayanlar da nûrsuzlardır, ışıksızlardır. Kitabımızın başka âyetlerinde bu kitabı tanımayan, bu ki-tapla ilgilenmeyen, bu kitaptan nasibi olmayan, Allah’ın âyetlerinden nûr alamayan münâfıkların durumu anlatılır.

Yine Rasulullah Efendimizin hadislerinde, mü’minlerin de yarın bu kitaptan nasipleri seviyesinde nûrlarının olacağı anlatılır. Kimilerinin nûru çok uzakları aydınlatacak seviyede iken, kimilerininki ise sa-dece ayaklarının ucunu aydınlatacak kadardır. Münâfıkların nûrları sönüp karanlıkta kalacakları, menfaatlerine gelen yerde kulluk yapan, zoru gördükleri zamansa duran veya geri adım atanların nûrları bir yanıp bir sönecektir. Ama dünyada nûrdan yana olan, sürekli kitapla beraber olan, aydınlık saçan bir lamba olan peygamberlerinin arkasından, izinden koşan mü’minlerin nûrları hiç sönmeyecek ve cennete onunla ulaşacaklardır.

Çünkü onlar bu nûrlarını tamamlamak için çırpınıyorlardı. Kâfirler istemese de Allah nûrunu tamamlayacak inancı içindelerdi. Bu kitabın nûrunu evlerinde, çevrelerinde, toplumlarında tamamlamak üzere Allah’ın askerleri olarak görevlendirildiklerini biliyor, bunun için sa’y ediyorlardı. Allah’ın kitabının nûrunu insanlara götürmek, bu nûrla toplumlarını aydınlatmak için koşuyorlardı. Yani o mü’minler bu Al-lah nûrunu tamamlama kavgasını dünyada da sürdürüyor, dünyada da istiyorlardı. Onlar dünyada nûrdan uzak kâfirce bir hayat yaşamı-yorlardı. Allah’ın nûrunun tamamlanması için Allah yolunda cihada ko-şuyorlardı. Rabblerinin mağfiretine sığınıyorlardı. Allah için

yaptıklarını hep eksik ve kusurlu görüyor; bu eksikliklerinin örtülmesini, örtbas edilmesini istiyorlardı.

Çünkü Allah nûrunun yeryüzünde tamamlanması öyle kolay bir iş değildi. Allah'ın yardımı olmadan bunu becermeleri mümkün değildi. Zafer ve yardım ancak Allah katındandır. İşte bu nûr ile bakabilme özelliğini kazanan mü'minler, bu konuda Rabblerinden yardım istiyorlardı. Çünkü insan için yaptığı değil, çabaladığı vardır. İşte o mü'minler böyle diyorlardı: "Ya Rabbi, biz Senin uğrunda çalışıp çabaladık, ama bu kadar yapabildik, bu kadar becerebildik. Sen bizi mağfiret buyur, yaptıklarımızı tam kabul et, eksiklerimizi görme, ciddiye alma. Muhakkak ki Sen her şeye kadirsin."

Dünyada böyle yapan, böyle yaşayan mü'minler dünyanın âdeta bir simetriği olan âhirette de bakın aynı derdi taşıyor, aynı şeyi istiyorlar. Zaten Allah hem bu dünyada, hem de âhirette bu nûrun ta-mamlanacağını mü'minlere vaat etmiştir. Kâfirler istemese de, müşrikler, münâfıklar hoşlanmasalar da, Allah nûrunu tamamlayacak, di-nini üstün getirecektir. Münâfıklar bu nûrun işlerine gelen yönlerinden istifade edip, diğer taraflarını göz ardı etmeye çalışsalar da, kâfirler bu nûru toptan reddedip söndürmeye çalışsalar da, yerli kâfirler bu nûru yok edebilmek için Yahudi ve Hristiyan dostlarıyla birlikte hareket etme kararları almış olsalar d,a Allah bu nûrunu tamamlayacaktır. Bu işi yapacak olan Allah'tır. Ancak mü'minlerin üzerine, mü'minlerin önderi olan Allah Rasûlü'nün üzerine bu iş için bir görev düşmektedir. İşte bakın o görev de şudur:

9. "Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş; onlara karşı sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir, ne kötü dönüştür!."

"Ey peygamber, kâfirlerle ve iki yüzlü münâfıklarla cihad et. Kâfirler ve münâfıklara karşı cehd ve gayrette bulun. Tüm gücünü, tüm imkânlarını kâfir ve münâfıklarla cihada teksif et. Tüm birikimini Allah yolunda seferber et." Cihad çok genel bir mânâ ihtiva eder. Cihadın bir boyutu dille olur. "Ey peygamberim dilini kâfirler ve münâfıklarla cihadda kullan. Bıkmadan, usanmadan, yorulmadan, büyük bir zevk ve gayretle dilini bu dinin onlara tebliğinde kullan. Onların kurtuluşu, hidâyeti, cenneti için sabret. Onlardan gelebilecek işkencelere, alaylara karşı sabırlı davran. Malını bu uğurda harcayıp malınla cihad et. Elini bu iş için ha-reket ettirip onlarla cihad et. Her şeyini, tüm imkânlarını bu yolda seferber et. Onlarla cihad et ve onlara karşı sert ol, sert davran. Ama unutma ki senin onlara karşı bu sertliğin, yine ci-had, yine din, yine onların dirilişi ve kurtuluşu adına olacaktır."

Dinine gerçekten bağlı, dâvâsına gerçekten inanmış olan bir insan, dini adına hamaset sahibi olacaktır. Hamiyet sahibi olacaktır. Rasulullah Efendimizin örnek sîretine, güzel ahlâkına baktığımız zaman onun kendi nefsi adına hiç

kimseden öç almadığını görürüz. Kendi nefsi için bir tek kimseden öç aldığına şahit olamaz kimse. Ama konu din olduğu zaman, dinine hakaret söz konusu olduğu zaman Rasulullah Efendimizin yüzü kıpkırmızı kesilirdi. Öyle bir gazaba gelirdi ki, hiç kimse onu durduramaz olurdu. Din adına harekete geçerdi Allah'ın Rasûlü. Din adına çok kesin ve sert davranırdı. O konuda asla bir gevşeklik göstermezdi. Zaten bu da Rabbimizin emridir. "Ey peygamberim onlara karşı galiz, gılzatlı, yani çok sert bir şekilde davran. Onlar senin bu konuda hamasetini, sertliğini bilsinler. Seni böyle tanısınlar ki adam olsunlar. Sesinle, konuşmanla, duruşunla, tavrınla, kararlılığınla bunu ortaya koy ki, onlar sende dirilsinler," di-yordu Rabbimiz.

Kâfirler ve münâfıklar dinin tebliğinin önüne set oldukları, insanlık için onulmaz bir yara haline geldikleri zaman artık onlarla savaş kaçınılmaz olacaktır. İnsanlığın önünde bir çıban başı olmaya başladıkları anda, yok edilmeleri için onlarla savaşılacaktır. Artık onların kesilmekten başka seçenekleri yoktur. Peygamber ve beraberindeki mü'minler onlarla savaşmak zorundadırlar. Ta ki yeryüzünde fit-ne kalmasın. Yeryüzünde fitne başı olan, fitnenin askerliğini yapan insanlar susturulsun, fitneleri kırılsın ki nûra muhatap olabilecek insanlara Allah'ın nûru ulaşsın. İnsanlar hür iradeleriyle nûra ulaşabilsinler ve dileyenler nûrla nûrlanma imkânı bulsunlar.

Âyet-i kerîmede Rasulullah Efendimizden nûrun önünde engel olan kâfirler ve münâfıklarla cihad etmesi isteniyor. Ama Rasulullah Efendimizin hayatına baktığımız zaman münâfıklarla bu şekilde bir cihad göremiyoruz. Bu konunun Ahzâb sûresinde ifadesini görüyoruz. Rabbimiz orada münâfıklara çok büyük bir ültimatom vermiştir. Onlar Rabbimizin bu sert uyarısından korktukları için az çok kendilerine bir çekidüzen vermişler ve bundan dolayı onlarla fiili bir savaş ortaya çık-mamıştır. Bakın oradaki âyet şöyleydi:

"İkiyüzlüler, kalplerinde fesat bulunanlar, şehirde bozguncu haber yayanlar, eğer bundan vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlarla mücâdeleye dâvet ederiz; sonra çevrende az bir zamandan fazla kalamazlar."
(Ahzâb 60)

"Eğer bu adamlar yaptıkları bu pisliklere, Medine'de kargaşa çıkarmaya, Müslümanlar aleyhine asılsız haberler yaymaya bir son vermezlerse, elbette ey peygamberim seni onların üzerine salacak, seni onlar üzerine kışkırtacağız. Onlarla savaştıracağız seni. O zaman o şehirde çok az bir zaman sana mücavir olabilecek, çok kısa bir süre sana komşu olabilecekler.

Yani çok yakında onların işleri bitecek," buyuruluyordu. Âyetin devamında da, "onlar nerede yakalanırsa lânetlenmiş olarak öldürülecekler. Bu

Allah'ın geçmişlerin hayatında uyguladığı bir sünnetidir ve Allah'ın sünnetinde bir bedel, bir değişiklik, bir alternatif bulamazsın," deniliyordu.

İşte bu kesin uyarı sebebiyle olsa ki, o münâfıklar az biraz durumlarını düzelttiler, mü'minler aleyhine faaliyetlerini biraz azalttılar, kendi kaplarına çekildiler de onun için Peygamber Efendimizin hayatında onlarla böyle bir savaş gerçekleşmedi. Ama ondan sonra bu âyet ümmet için geçerli olduğundan, mü'minler daha sonraları bu gibi insanlarla cihad etmişlerdir. Onların Mevlâları, onların evleri, barınakları, sığınakları cehennem olacaktır. Onlar dönüp dolaşıp cehenneme dolacaklardır.

Ne kötü bir dönüş yeridir o cehennem! Dünyada yaşadıkları çok kötü ve sıkıntılı bir hayattan sonra, kabirde çekecekleri sıkıntıdan sonra, mahşerdeki sıkıntılarından sonra yine çok kötü bir yere gideceklerdir. Öyleyse kâfirler ve münâfıklar bu âyetleri çok iyi düşünmelidirler. Ya da bizler bu âyetleri onlara düşündürmeliyiz. Duyurmalı ve düşündürmeliyiz ki, akıllarını başlarına alsınlar.

10. "Allah, inkâr edenlere, Nuh'un karısıyla Lût'un karısını misal gösterir: Onlar, kullarımızdan iki iyi kulun nikâhı altında iken onlara karşı hainlik edip inkârlarını gizlemişlerdi de, iki peygamber Allah'tan gelen azabı onlardan savamamışlardı. O iki kadına: "Cehenneme girenlerle beraber siz de girin" denildi."

Allah kâfirler için Nuh'un (a.s) karısını bir darb-ı mesel yapmıştır. Allah, kâfirlere Nuh'un ve Lût'un (a.s) hanımını da misal getirmiştir. İki peygamber karısını kâfirlere örnek yapmıştır. Acaba kâfirlerin ve ikiyüzlü münâfıkların zikrinden sonra Rabbimiz niçin bu iki peygamber karısını örnek getiriyor? İnsanlar küfürlerinin ve nifaklarının arkasında bir çok mâzeret uydurabilirler. Birçok bahanelerin arkasına saklanarak küfürlerini ve nifaklarını makul ve mazur gösterme çabası içine girebilirler. Kendilerini kurtarabilmek için çevrede yapışacak bir dal arama gayreti içine girebilirler. Halbuki Allah'a karşı insanın bu dünyada O'nun istediği şekilde iman edip, O'nun istediği kulluğun dışında yapışabileceği hiçbir dalı yoktur. İslâm'ın, Müslümanlığın dışında sığınabilecekleri hiçbir mâzeretleri yoktur. Allah'ın dinine, Allah'ın kitabına, Allah'ın elçisinin yoluna, Allah'ın nûruna sarılmanın dı-şında gösterebilecekleri hiçbir özürleri yoktur. Bunun dışında hiçbir kurtuluş vesilesi ve ümidi söz konusu değildir.

Onun içindir ki, işte iki peygamber hanımı kâfirlere örnektir. Peygamber hanımı olmanın kendilerini kurtaramadığı iki insan. Lût'un (a.s) ve Nuh'un (a.s) hanımları. "Onlar iki sâlih kulumuzun nikâhı altındaydılar. Bize hakkıyla kulluk yapan iki sâlih elçimizin karılarıydılar. Ama onlar o iki kulumuza, o iki elçimize, kocalarına ihanet ettiler. O iki elçimizin getirdiği dine iman

etmediler.” Tabii buradaki ihanet zina anlamına, kocasını aldatma anlamına bir hıyanet değildir. Çünkü hiçbir peygamberin hanımı zina etmemiştir. Hiçbir peygamberin hanımı iffetsizlik yapmamıştır. Bunu, Kur’an-ı Kerîm’in işaretinden ve de Ra-sulullah Efendimizin beyanından anlıyoruz.

Evet, Gerek Nuh (a.s) ve gerek Lût (a.s)'un nikâhı altındaki eşleri de iffetsizlik etmiş değil, ancak eş olma şerefinin gerektirdiği iman ve itaate, iyilik ve doğruluğa sahip olamamış, elde ettikleri nimetin kıymetini takdir etmeyerek küfür ve nankörlüğe meyletmiş, hayra ve iyiliğe çalışan eşlerinin başarılarını kolaylaştırmaya çalışacak yerde onlara eziyette bulunmuşlardır. Bununla da yetinmeyerek Allah düşmanlarının fesatlarına yardım edecek gizli haberler vererek fitneyi tahrik etmek suretiyle emanete hıyanet etmişler ve böylece Allah'ın gazabına uğramışlardır. Onun için Allah'ın salih kulu olan o iki peygamber onları, o hanımlarını Allah'ın azabından kurtaramadılar. O kadınlara, kocalarının iyi kimseler olması, peygamberliği ve kurtarmak için gösterdikleri gayretler zerre kadar fayda vermedi. Nuh hanımını gemisine alamadı da "Aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında aileni ve iman edenleri gemiye yükle..." (Hûd, 11/40) buyuruldu, Lut (a.s) da kendi şehrinden dışarı çıkaramadı, bu yüzden de "Karından başka sizden hiçbiri geri kalmasın..." (Hûd, 11/81) denildi. Ve o iki kadına şöyle seslenildi: *"Girin ateşe girenlerle beraber!"* İkisi de helak olan kâfirlerle beraber cehenneme gittiler. Demek ki yalnız kocalarının iyiliği, Allah katındaki büyük derecesi ve peygamberliği bile, inkâr eden hanımlarını Allah'ın azabından, o şiddetli meleklerin vazifeli oldukları cehennem ateşinden kurtaramaz. İşte bu, bütün kâfirler için darb-ı mesel olmuş bir numûnedir. Peygamberler her ne kadar küfredenleri ıslah etmek, kurtarmak isteseler de imana gelmeyen, küfür ve hıyanete tevbe etmeyenleri eşleri bile olsa Allah'ın azabından kurtaramazlar. Herkes kendi ameline göre karşılık görür. Onun için peygamberlerin ve gerek diğer iyi insanların eşleri, bütün kadınlar, kocalarının ve yakınlarının derecelerine, Allah katındaki makamlarına aldanmayıp Allah'tan korkmalı ve kendileri iyiliğe çalışmalıdırlar.

Rasulullah Efendimiz, “hiçbir peygamber hanımı zina etmemiştir” buyurur. Allah’ın özel koruması altında olan peygamber hanımlarında böyle bir şey olmamıştır. Bu peygamber hanımlarının hıyaneti, peygamber olan eşlerine, kocalarına iman etmemeleridir. Kocaları gi-bi iman ehli olmamalarıdır. Onlara iman etmemekle beraber, kocalarının sırlarını kâfirlere ulaştırıyorlardı.

Meselâ Lût’un (a.s) karısı, kocasına gelen misafirleri dışarıdakilere haber veriyordu. Zaten Lût’tan (a.s) başka o toplumda misafir kabul eden de yoktu. Misafir almayarak insanları otellere, pansiyonlara, lokantalara düşürerek orada soymaya ve ırzlarına geçmeye çalışıyorlardı. Sodam şehrinde Müslüman bir tek ev vardı, o da peygamberin eviydi. İşte Lût’un (a.s) karısı misafirlerini Sodam’ın

kâfirlerine jur-nalliyordu. Nuh'un (a.s) karısı da kâfirlerle işbirliği içine giriyordu. İşte onların hıyaneti bu şekildeydi.

Ama onlar peygamber karısı oldukları halde Allah'tan kendilerine gelecek hiçbir şeye engel olamadılar. Kendilerine, "haydi o kocalarınıza karşı kendileriyle işbirliği yaptığınız, kocalarınızın haberlerini, sırlarını kendilerine ulaştırmaya çalıştığınız o kâfirlerle beraber sizler de o ateşin içine girin bakalım" denir. İşte kâfirlere bu iki kadın örnek veriliyor. Ey kâfirler, bakın görün ki iman etmedikleri sürece peygamber karıları bile kurtulamıyor. Kesinlikle bilesiniz ki ancak iman edenler kurtulacaktır, bunun dışında ne nesep bağı, ne de başka bağlar hiçbir değer ifade etmeyecektir. İki peygamber karısı gözünüzün önündedir. Kocaları peygamber oldukları halde, Allah kendilerine çok büyük nimetler sağlamış olduğu halde, evlerine vahiy indiği ve çevrelerindeki insanlar o evden aydınlandıkları halde bu büyük nimetten is-tifade edemeyen iki peygamber karısı cehenneme gidiyor. Mü'minlere de örnek veriyor Rabbimiz. Mü'minler için de uyarıcı bir örnek sunuluyor:

11. "Allah, inananlara Firavun'un karısını misal gösterir. O, "Rabbim! Katından bana cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun işlediklerinden kurtar, beni za-lim milletten kurtar" demişti."

Allah, iman edenler için de Firavun'un karısını örnek vermiştir. O kadın demişti ki: "Rabbim, benim için katında cennette bir ev kıl. Beni Firavun ve amelinden koru, şu zalim toplumun küfür ve şirkinden beni kurtar." Allah, Firavun'dan, Firavun'un toplumundan, onların küfür ve şirklerinden Allah'a sığınan o kadını onların şerlerinden korudu. Rabbimiz kendisine iman etmiş, kendisine kulluğa yönelmiş kulunu korudu.

Dikkat ediyor musunuz? İki peygamber karısı ve yeryüzünün en zalim insanlarından birinin karısı. Yeryüzünün zalimlerinden, Firavun'un karısı olan Asiye annemiz. Bu kadın sabah-akşam yemek yerine kendisine sopa atan, müslümanlara hayatı zindan etmiş, açıkça insanlara Rabblığını, İlâhlığını ilân etmiş, binlerce insanı kesmiş, binlerce çocuğu öldürmüş, binlerce kadınları hayâsızlaştırmış, astığı as-tık kestiği kestik olan bir kâfirin, dünyanın en zalim adamının emrinde olan bir kadın, o zor imkânları, o dar imkânları değerlendirip Mûsâ'ya (a.s) iman ediyor. Bu kadar zor şartlar içinde mü'min oluyor. Allah'a dua ediyor. Ölüme hazır oluyor. "Ya Rabbi benim için katında bir ev hazırla" diyor. "Beni bu zalimlerin anlayışlarından koru" diyor. Öleceğinin farkına vararak cennetten bir makam istiyor. Allah'ın nûruyla bakabiliyor. Cenneti görüyor, cenneti istiyor ve yaşadığı mü'mince bir hayatın sonunda şahadetle birlikte cennete gidiyor.

İşte bir kadın. Kadın olarak zayıf bir insan… Bir de içinde bulunduğu şartlar itibariyle düşünüldüğü zaman gerçekten çok zayıf bir kadın… Tek başına

Firavun gibi bir zalimin sarayında, onun karısı olarak işte böyle bir müslümanlık sergiliyor. Gerçekten o, mü'minler için en büyük örneklerden biri olmuştur. Rabbimiz bu ikisini insanlara, mü'minlere misal olarak arz ediyor. Yani yarın; ya Rabbi, işte imkânım yoktu, zamanım yoktu, zalim bir müdürüm vardı, nefes aldırmadı. Zalim birinin tebaasıydım, fırsat vermedi. Veya ya Rabbi param yoktu, pulum yoktu, imkânım yoktu ne yapayım kulluk yapamadım diyerek yığınlarla mâzeretlerin arkasına saklanmak isteyenlere işte bu iki örneği veriyor. Bakın ki imkânı olanlar ne yapmış? İmkânsızlıklar içinde kıvranan ne yapmış? Şu anda bizler ne yapıyoruz?

Kocası kâfir olup, kendisi mümine olan, imanı, teslimiyeti, sab-rı ve Allah'ın kendisine lütfettiği şartları değerlendirişi müminlere mi-sal olarak gösterilen Firavun'un eşidir Âsiye. Bu kadın Musa (a.s.) za-manında yaşamıştır. Firavun, İsrail oğulları'nın kadınlarını alıkoyup er-kek çocuklarını öldürtüyordu. Musa (a.s.) doğduktan sonra, anası Al-lah'u Teâlâ'nın kendisine bildirdiği şekilde onu bir sandığa koyup Nil nehrine bıraktı. İçinde Musa'nın bulunduğu sandık, Firavun'un sarayı hizasına gelince onu alıp saraya götürdüler. Âsiye kocası Firavun'u ikna ederek Musa'yı öldürtmedi. Hatta ona kalbi ısındı ve: "Aman onu öldürmeyin, belki büyür de işimize yarar." diyerek Musa için süt anne aramağa başladı. Nihâyet, Musa yalnız kendi annesinin memesini ka-bul edinceye kadar süt anne aradılar. Böylece Allah, Musa'yı annesi-ne iade etmiş oldu.

Musa (a.s.) büyüyüp risalet görevini yerine getirince ona ilk iman edenlerden biri de Âsiye idi. Firavun, hanımının Musa (a.s.)'ya iman etmesine dayanamayıp ona işkenceler yaptı ve bu işkenceler sonunda Firavun hanımı Âsiye'yi şehit etti.

Rasulullah (a.s.) kemâle eren dört kadından biri olarak Âsiye hatunu saymış ve ondan övgüyle söz etmiştir. Gerçekten, kocaları küfre hizmet eden fakat kendileri evlerinde Allah'ı anan ve Allah'ın emirlerine göre yaşayıp iffetini koruyan mümine hanımlar için Âsiye hanım güzel bir örnektir. Onların bu sabırları ve imanlarında sebatları elbette bir gün kocalarını da imana getirmelidir. Eğer eşlerinin İslâm'a gelmeleri pek muhtemel değilse bu mü'minelerin böyle bir evliliği gö-ğüslemeri ve sürdürmeleri caiz değildir.

Bakın bir örnek daha geliyor:

12. "Mahrem yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üflemiştik; Rabbi-nin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti. O, Bize gönülden itaat edenlerdendi."

Kendi namus ve iffetini korumuş, namus ve iffetini kale içerisine almış İmran kızı Meryem anamız, iffet ve hayâ timsali bir kızcağızdı. Biz ona

ruhumuzdan üfledik. O, Rabbinin kelimelerini, Rabbinin sözlerini tasdik etti. Rabbinden gelenleri doğruladı. Onların doğruluğunu, onlara imanını hayatıyla, Allah'a teslimiyetiyle, iffet ve namusuyla, kulluğuyla ortaya koydu. Allah'ın kitaplarını tasdik etti. Gönülden Rabbinin emrine âmâde olan, Rabbinin arzularına boyun büken, daima kul olan, daima emret Allah'ım, buyur Allah'ım, ne istersen ba-şım üstüne deme konumunda olan bir kızcağızdı o... Allah kendisine ne emretmişse yapan bir kızcağızdı. Belki yeryüzündeki imtihanların en çetininden geçiriliyor. Son derece iffet ve namuslu bir kızcağız, insanlar tarafından iffetsizlikle suçlanacağı bir imtihana tabi tutuluyor. Kadınların içine düşebileceği büyük imtihanla deneniyor. Ama Allah kendisine ne emretmişse onu yapıyor.

Burada sıdk, sadâkat, tasdik kelimeleri üzerinde biraz söz edelim. 'Sıdk' sözlükte, yalanın (kizb'in) zıddı olan doğruluk demektir. Bu doğruluk, geçmişte olduğu gibi gelecekte de olabilir. Söz vermede veya başka bir konuda doğru olmayı, sözünde durmayı da ifade eder. Sıdk, yalnızca konuşmada ve bir olayı veya bir haberi başkalarına ak-tarmada değil; kelâmın (sözün) bütün çeşitlerinde, -ki buna yazı da dahildir- doğru olmaktır.

Kur'an, peygamberlere ve Hz. Muhammed'e (Allah'ın selâmı tümünün üzerine olsun) indirilmiş olan vahyi kabul etmeyi 'tasdik' (doğrulama), onu yalanlamayı da 'tekzip' (yalanlama) kelimeleriyle ifade ediyor. Bu anlamda İslâm'ı din olarak kabul eden kimseler 'sâdık' kişilerdir. Onlar, hem 'Elest bezmi'nde verdikleri sözlerini yerine getirirler, hem doğru sözlü Peygamberi tasdik ederler (doğrularlar), hem de dilleri ve kalpleriyle, gelen vahyin doğruluğuna inanırlar. Bu noktada iman kavramı ile 'tasdik' kavramı arasında kullanım bakımından farklılık bulunmaktadır. 'Tasdik' her türlü haber hakkında kullanılır. Sözgelimi, 'bir, ikinin yarısıdır', 'elma ağaçta yetişir' gibi bilinen gerçekleri söyleyen kimseye 'doğru söylüyorsun, seni tasdik ediyorum' deriz. Ancak böyle bir haberi veren kimseye 'sana iman ediyorum' denmez. İman kavramı daha çok ğayb (duyu organlarıyla algılanamayan) şeyler hakkında kullanılır. Ğayb haberini verene, 'o kimseye iman ettik' ve haber verilen şey için de 'ona iman ettik' denilebilir. Kur'an'da bu kullanımı görmekteyiz. Hz. Yusuf'un kardeşleri babala-rına; "Ama doğru söylesek de sen bize iman etmezsin" dediler.

(12/Yûsuf, 17).

Kavram ve anlam bakımından da 'iman' ve 'tasdik' kelimeleri arasında fark vardır. 'İman', 'emn' yani güven kökünden türemiştir. Bunun için o; hem 'haber vermeyi', hem bir 'isteği', hem de 'benimse-meyi' ifade eder. Oysa 'tasdik' böyle değildir. Yani birine 'güven' duy-mayı gerektirmeyecek bir haber verilince 'falanca iman etti' denilmez. Tasdik, haber verme çeşitleri ile ilgili bir

kelimedir. Tasdik, bir şeyi ha-ber verenin doğruluğunu bildirmek, bunun zıddı olan ‘tekzip’ ise haber verenin yalan söylediğini bildirmek için kullanılır.

Bazen sevilen, bazen nefret edilen, bazen dost edinilen, ba-zen düşman sayılan, kimi zaman itaat edilen, kimi zaman da isyan edilen, bazen boyun eğilen, bazen de kendilerine karşı kibirli davranı-lan ‘zâtlar’ önünde takınılan durumlar ‘iman ve küfür’ kavramlarıyla anlatılır. ‘Sâdık ve sıdk’ kavramları ilgili oldukları kelimelere bağlıdır-lar. ‘Sâdık (gönülden, içten) sevgi ve sâdık (içten) nefret’ deyimlerinde olduğu gibi. ‘Doğru’ veya ‘yalan’ hükümleri realitenin özü değil, onunla ilgili haberin niteliğidir. Sevgi ve nefret de sıfat olarak kullanılınca; ilgili nesnenin özünü değil, onunla ilgili durumu niteler. Ancak ‘iman’ ve ‘küfür’ böyle değildir. Bunlar, doğrudan doğruya inanılan veya inkâr edilen ‘zât’a dönüktürler.

“Bil ki, doğruluk sükûnet (gönül huzuru), yalan ise şüphe ve tereddüt verir.”
(Tirmizî, Kıyâmet 60).

Doğruluk, aynı zamanda diğer ahlâkî erdemlerin yolunu açan, insanı ahlâkî değerlere sahip çıkmaya sevkeden anahtar bir karak-terdir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.s.);

“Doğruluk insanı iyiliğe götürür...”
(Müslim, Birr 105; Buhârî, Edeb 69)
buyurmuştur.

Kişi niyet ve irâdede doğru olmalıdır. Niyet ve irâdedeki doğruluğun adına ihlâs denir. Yani kendisini harekete geçiren kuvvetin yalnız Allah rızâsı olmasıdır. Şâyet tutum ve davranışlarına nefsin arzularından bir şey karışırsa sadâkat niyeti bâtıl olur. Bu gibi adama da yalancı demek câiz olur. Nitekim hadis-i şerifte belirtildiği şekilde "ih-lâs konusunda" üç kişiye sorulan sorular ve alınan cevaplarda bu du-rum açıklanmıştır. Meselâ âlime "ilminle ne amel ettin?" diye sorulunca, "Allah rızâsı için okuttum, ilim yaydım" diye cevap verince, kendisine; "yalancısın, sen, desinler için okuttun" denir. Okutmadın, den-mez. "Okuttun ama irâdende yalancısın" denilir. "Doğruluk, kast ve irâdede tevhidin sıhhatidir." Münâfıkların Hz. Peygamber'e "Sen Allah'ın resûlüsün" demeleri, doğru bir söz olduğu halde, kalben buna inanmadıkları için inançlarında yalancı durumunda olduklarını anlı-yoruz

Yine kişi azimde doğru olmalıdır. Azimde vefâ/sadâkattir. Azim, bazen amelden önce gelir. Meselâ, insan kendi kendine; Allah bana servet verirse, onun tümünü veya şu kadarını tasadduk ederim; düşmanla karşılaşırsam onlarla

bütün gücümle savaşırım, ölüme aldırış etmem; Allah bana bir makam nasip ederse, Allah'a isyan etmem ve kesinlikle adâleti uygularım" gibi azimlerde bulunur, kararlar verir. Bu azim, bazen içinden doğar ki, bu kesin ve doğru bir azimdir, bunda şüphe yoktur. Bazen de azimde tereddüt kokusu ve zâfiyet olur ki bu hal, doğruluğa ters düşer. İşte bazen doğruluk denilince bu mânâ kastedilir. Sâdık ve sıddîk, tereddüt ve zaafsız bütün iyiliklere tam bir kuvvet ve kesin bir azim ile karar vermeye denir. Doğruluğun bir çeşidi azimde vefâkârlıktır. Zira nefis, peşin söz vermekte özgür olduğu gibi cömerttir de. Fakat iş gerçekleşip tatbik sahasına konacağı zaman hevâ ve heveslerin hücumu ile bağları gevşer ve azminde vefâ gösteremez duruma düşer ki bu sadâkate aykırı olur. Bu sebeple Al-lah Teâlâ;

"Allah'a verdikleri ahitte duran doğru adamlar vardır"
(Ahzâb, 23)

buyurmuştur.

Enes (r.a.) diyor ki: "Amcam Nadr'ın oğlu Enes, Bedir savaşın-da Resûl-i Ekrem'in sağında bulunamadı, yani savaşa katılamadı. Buna çok üzüldü ve kendi kendine: "Allah eğer beni ikinci bir savaşa ulaştırırsa, yapacağımı ben bilirim!" diyordu. Ertesi yıl Uhud savaşına katıldı. Öyle bir cihad etti ki, öldüğü vakit vücudunda seksenden fazla yara bulundu. Kız kardeşi: 'kendisinde tanınacak bir durum yoktu, an-cak elbisesinden onu tanıyabildim' demişti. Ve bunun üzerine yukarı-daki âyet-i kerime nâzil oldu."

Sonra kişi amelde doğru olmalıdır. Dördüncü derece doğruluk; amel yapmakta sadâkattir. Amelde gayret göstererek içini dışına, dı-şını da içine uygun hale getirmektir. Dış ameller, içeride olmayan bir şeyi yansıtmamalı, yani yapılan her amel, tamamen içten gelmeli ve gönlün tercümanı olmalıdır. Bu durum, insanın içinden gelmiyor diye ameli terk etmesi değil; içinin de dışını tasdik etmesi demektir. Zâhirin (dış görünüş ve amelin) bâtına (iç dünyaya, gönle) uymaması maksatlı olursa, buna riyâ denir ve bu, ihlâsı yok eder; Kasıtsız olursa, sadâkati/doğruluğu yok eder. O yüzden "sıdk/doğruluk, gizli ve âşikâr olarak hakka uymaktır" denilir.

Bu sıdkı elde etmek için, dünyada kalmayı ve yaşamayı sırf hakkı tutup kaldırmak ve Allah'ın rızâsına mazhar olmak için arzu et-mek gerekir. Her zaman nefsinin eksik ve kusurlarını görmek, dünya-nın cezbeden, oyalayıp aldatan güzelliklerine kapılmamak, dünyevî endişelerle yol ve yön değiştirmemekle bu sadâkat gerçekleşebilir.

Doğruluğun beşinci ve en üstün derecesi ise, korku, ümit, say-gı, züht, rızâ, tevekkül, muhabbet ve diğer bütün rûhî/psikolojik du-rumlarda doğruluktur.

"Mü'minler, ancak Allah'a ve Resûlüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edip savaşanlardır. İşte sâdıklar/doğrular ancak onlardır."
(Hucurât, 15).

Sadâkatin derecelerinin zirvesi yoktur. Kul, bazı hususlarda sâdık olsa da, bazılarında olamayabilir. Hepsinde sâdık olan gerçek sıddîktır. Allah, bu dini, başlangıçta hem onun tebliğcisi Hz. Muham-med (s.a.s.)'i, hem de bu İlâhî mesajı ilk olarak tasdik edip doğrulayan Ebû Bekir (r.a.) gibi iman eden ümmeti sıdkla sıfatlandırarak övmüştür:

"Sıdk mesajıyla gelip doğruyu getiren ve onu tasdik edenler var ya, işte muttakîler, kötülükten sakınanlar onlardır."
(Zümer, 33)

Sıdkın tamamen bir vicdan işi haline getirilmesi ve insan tabi-atının her durumunda sadâkatin hemen ortaya çıkması, rızâ makamı olan sıdkın üst seviyesidir. "Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan ve peygamber olarak Muhammed (s.a.s.)'den râzı olmak", en büyük sadâkattir. En önemli doğruluk, İslâm'ın hayatın tüm alanlarında tam bir teslimiyetle kabul edilmesi, Allah'ın tek ilâh, otorite; Rasûlullah'ın da yegâne rehber ve örnek edilmesidir.

"Mü'minler, ancak Allah'a ve Resûlüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edip savaşanlardır. İşte sâdıklar/doğrular ancak onlardır."
(Hucurât, 15)

"Allah'a ve peygamberlerine iman edenler, (evet) işte onlar, Rableri yanında sıddîklar/sözü özü doğru olanlar ve şehidlik mertebesine erenlerdir. Onların mükâfatları ve nurları vardır. İnkâr edip de âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar da cehennemin adamlarıdır."
(57/Hadîd, 19)

"Şüphesiz bizim Rabbimiz Allah'tır' deyip, sonra dosdoğru bir istikamet tutturanlar (yok mu), onların üzerine melekler iner (ve derler ki:) 'Korkmayın ve hüzne kapılmayın, size va'dolunan Cennet'le sevinin. Biz, dünya hayatında da, âhirette de sizin velilerinizdiz. Orada nefislerinizin arzuladığı her şey sizindir. Ve istemekte olduğunuz her şey de sizindir. Çok bağışlayan, çok merhamet eden (Allah) dan bir ağırlanma olarak!"

(Fussilet, 30-32)

"Şüphesiz bizim rabbimiz Allah'tır' deyip, sonra dosdoğru bir istikamet tutturanlar (yok mu), artık onlar için korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır. İşte onlar Cennet halkıdır. Yapmakta olduklarına karşılık olmak üzere, içinde ebedi olarak kalıcıdırlar."
(Ahkaf, 13-14)

"İman etmiş olanlar: 'Keşke cihad hakkında bir sûre indirilmiş olsaydı!' derler. Ama hükmü açık bir sûre indirilip de onda savaştan söz edilince, kalplerinde hastalık olanların, ölüm baygınlığı geçiren kimsenin bakışı gibi sana baktıklarını görürsün. Onlara yakışan da budur! (Onların vazifesi) itaat ve güzel sözdür. İş ciddiye bindiği zaman Allah'a sadâkat gösterselerdi, elbette kendileri için daha hayırlı olurdu."
(47/Muhammed, 21)

Hadis-i Şeriflerde Sıdk/Doğruluk ve Kizb/Yalancılık Kavramı çok ciddi biçimde ele alınmıştır.

"Şüphesiz ki sözde ve işte doğruluk hayra ve üstün iyiliğe yöneltir. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında sıddîk (doğrucu) diye kaydedilir. Yalancılık, yoldan çıkmaya (fücûr) sürükler. Fücûr da cehenneme götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında çok yalancı (kezzâb) diye yazılır."
(Buhârî, Edeb 69; Müslim, Birr 103-105)

"(Sözde ve işte) Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk, şüphesiz hayır ile beraberdir (Sahibini hayra ve iyi amellere yöneltir). Doğruluk ve hayır (sahibi) da cennettedir. Yalancılıktan da sakının. Çünkü yalancılık şüphesiz şer ile beraberdir (sahibini kötülüklere sürükler). Ve yalancılıkla şer (sahibi) cehennemdedir. Allah'tan mu-âfât (yani,hoşlanılmayan şeylerden selâmet ve âfiyette olmayı) dileyin. Çünkü hiç kimseye imandan sonra âfiyetten daha hayırlı bir şey şüphesiz verilmemiştir. Birbirinize ha-sed etmeyin. Birbirinize buğz etmeyin. Birbirinizle iyi ilişkileri kesmeyin. Birbirinizden yüz çevirip küsüşmeyin ve ey Allah'ın kulları, kardeşler olun."
(İbn Mâce, Duâ 5, hadis no: 3849)

Rasûlullah (s.a.s.)'a 'Yâ Rasûlallah, insanların hangisi daha faziletlidir?' diye soruldu. O şöyle buyurdu: *"Kalbi mahmum (temiz) ve dili çok doğru olan her (mü'min) kişi."* Sahabeler: 'Ya Rasûlallah! Dili çok doğru olanı biliriz. Mahmum kalp nedir?' diye sordular. Peygam-berimiz şöyle cevap verdi: *"Allah'tan korkan, tertemiz, içinde ne gü-nah, ne zulüm ile yaratıklara kötülük etmek, ne kin, ne haset (çeke-memezlik) olan kalptir."*

(İbn Mâce, Duâ 24, hadis no: 4216)

İbni Mes'ud (r.a.), Peygamberimizden şunu naklediyor: "Hz. Peygamber bir gün yere düz bir çizgi çizdi ve *'Bu Allah'ın yoludur'* dedi. Daha sonra bu çizginin sağına ve soluna başka çizgiler çizerek *'Bunlar ise diğer yollardır. Her biri üzerinde yanlışa dâvet eden bir ta-kım şeytanlar vardır.'* buyurdu. Arkasından da şu âyeti okudu: *"Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur. Hep ona uyun! Başka yollara ve dinlere uyup gitmeyin ki sizi O'nun yolundan saptırmasın. (Azabından) Korunmanız için (Allah) size böyle tavsiye ediyor."*
(En'âm, 153) (İbn Mâce, Mukaddime 1).

"Ey kalpleri halden hale değiştiren Allah'ım, benim kalbimi dinin üzere daim ve sabit kıl!"
(Tirmizî, Kader 7; İbn Mâce, Mukaddime 13)
"Allah'a iman ettim' de ve dosdoğru ol."
(Müslim, İman 13, 62; Ahmed bin Hanbel, III/413)

"Doğru olunuz, kurtuluşa erersiniz."
(İbn Mâce, Tahâret 4; Dârimî, Vudû' 2)

"Ya Rasülallah, İslâm hakkında bana öyle bir söz söyle ki, onu senden sonra hiçbir kimseye sormayayım" diye soran Süfyan bin Ab-dullah Es-Sakafi'ye Peygamberimiz şöyle cevap verdi: *"Allah'a iman ettim' de, ondan sonra dosdoğru ol!"*
(Tirmizî, Zühd 47)

"İstikamet üzere olunuz. Eğer istikametli olursanız, o ne güzel bir şeydir. Amellerinizin en hayırlısı da namazdır. Ve kâmil mü'minden başkası namazı muhâfaza edemez."
(İbn Mâce, Kitabu't-Tahâre 4).

"Dürüst ve emin (kendisine güvenilen) tüccâr; peygamberler ve şehitlerle beraberdir."
(Tirmizî, Büyû', 4, hadis no: 1225)

"Alış-veriş yapan iki kişi (satıcı ve alıcı) birbirlerinden ayrılın-caya kadar muhayyerliğe (seçme, vazgeçme hakkına) sahiptirler. Bunlardan her biri dürüst ve doğru söyler ve (mala ait hususları) birbirlerine açıklarlarsa, bu alış-verişlerinde kendilerine bereket ihsân olunur. Eğer iki taraf (mal ve bedelin ayıbını) gizlerler ve yalan söy-lerlerse, bu alışverişlerinin bereketi giderilir."
(Buhârî, Büyû' 31; Müslim, Büyû', 47, hadis no: 1532)

"Sana kuşku veren şeyi bırak, şüphe ve kuşku vermeyen şeyi al! Doğruluk, gönül rahatlığı, yalansa kuşkudur."
(Tirmizî, Kıyâme 22, hadis no: 2637; Müslim, Birr 14-15)

"Münâfığın alâmeti üçtür: Söz söylediği zaman yalan söyler. Vaad ettiği vakit sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eder."
(Buhârî, Edeb 120, İman 26; Müslim, İman 107, hadis no: 59)

Dört huy vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kişi tam münâfık olur. Kimde de bu huylardan biri bulunursa, onu terk edinceye kadar o kişide münâfıklıktan bir sıfat bulunmuş olur: Kendisine bir şey emânet edildiği zaman ona ihânet eder. Konuştuğunda yalan söyler. Söz verince sözünden döner. Düşmanlıkta haddi aşar, haksızlık yapar."
(Buhârî, İman 24, 27, Mezâlim 17)

"Kul, yalan söylediği vakit, vücuda getirdiği şeyin fena koku-sundan ötürü, melek kendisinden bir mil uzaklaşır."
(Tirmizî, Birr 46, hadis no: 2039)

"Cemaati (toplumu) güldürmek için yalan konuşanların vay haline, vay haline, vay haline!"
(Ebû Dâvud, Edeb 88, hadis no: 4990)

Rasûlullah'a: 'Mü'min korkak olabilir mi?' diye sorulduğunda: *"Evet"* diye cevap verdi. 'Mü'min yalancı olabilir mi?' diye sorulunca da: *"Hayır!"* buyurdular.
(Muvattâ, Kelâm 19)

"Kim yalan söylemeyi ve yalanla amel etmeyi bırakmazsa, o kimsenin (oruç tutup) yemesini-içmesini bırakmasına Allah için hiçbir gerek yoktur."
(Buhârî, Savm 13; Tirmizî, Savm 16, hadis no: 703)

"Senin söylediklerini tasdik edecek bir mü'min kardeşine yalan söylemen çok büyük bir hiyânettir."
(Ebû Dâvud, Edeb 79, hadis no: 4971)

"Haklı dahi olsa münâkaşayı terk eden kimseye cennetin ke-narında bir makam (köşk), şaka da olsa yalanı terk edene cennetin ortasında bir makam (köşk), ahlâkını güzelleştirene cennetin en yük-sek katında bir makamı söz veriyorum."
(Ebû Dâvud, Edeb 8, hadis no: 4800)

"Her duyduğunu nakletmesi, kişiye yalan olarak yeter."

(Müslim, Mukaddime 5; Ebû Dâvud, Edeb 88, hadis no: 4992)

“Yalan olduğunu zannettiği bir hadisi benden nakleden kimse, yalancılardan biridir.”
(Müslim, Mukaddime I/9; Tirmizî, İlim 9)

“Şüphesiz benim üzerimden söylenen bir yalan, başka birinin üzerinden söylenen yalan gibi değildir. Şimdi, kim (kasten) benim üzerimden yalan söylerse (benim söylemediğim bir sözü bana isnâd eder, hadis uydurursa), cehennemdeki yerine hazırlansın!”
(Müslim, Mukaddime 4; Buhârî, İlim 47-51)

Ebû Bekre (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.s.): *“En büyük gü-nahı size haber vereyim mi?”* buyurdu. Biz: ‘Evet, ya Rasûlallah’ de-dik. Resûl-i Ekrem: *“Allah’a şirk koşmak, ana babaya itaatsizlik et-mek”* buyurduktan sonra, yaslandığı yerden doğrulup oturdu ve: *“İyi belleyin, bir de yalan söylemek, yalancı şâhitlik yapmaktır”* buyurdu. Bu son cümleyi sürekli tekrarladı. Biz daha fazla üzülmesini arzu et-mediğimiz için “keşke sussa!” diye temennîde bulunduk.”
(Buhârî, Şehâdât 10)

“Zandan sakının. Çünkü zan, sözlerin en yalan olanıdır.”
(Buhârî, vesâyâ 8)

“Ahdini bozan (sözünden cayan) herkes için kıyâmet günü bir bayrak dikilip ‘bu falanın vefâsızlık alâmetidir’ diye ilân olunacaktır.”
(Buhârî, Cizye 22)

“Kıyâmet günü her vefâsız kişinin arkasında bir bayrak bulunacak ve vefâsızlığı ölçüsünde o bayrak yükseltilecektir. Bilin ki, vefâsızlık açısından kamu yöneticisinden daha büyük vefâsız yoktur.”
(Müslim, Cihad 15-16; Tirmizî, Fiten 26)

“Allah Teâlâ şöyle buyurdu: ‘Ben kıyâmet günü şu üç (grup) insanın düşmanıyım: Benim adıma yemin ettikten sonra sözünden cayan kişi, hür bir insanı köle diye satıp parasını yiyen kişi, ücretle bir işçi tutup işini gördüren ve işçinin ücretini vermeyen kişi.”
(Buhârî, Büyû' 106, İcâre 10; İbn Mâce, Ruhûn 4)

“Kıyâmet günü hesabı ilk görülecek kişi, şehid düşmüş bir kimse olup huzura getirilir. Allah Teâlâ ona verdiği nimetleri hatırlatır, o da hatırlar ve bunlara kavuştuğunu itiraf eder. Cenâb-ı Hak: ‘Peki, bunlara karşılık ne yaptın?’ buyurur. ‘Şehid düşünceye kadar Senin uğrunda cihad ettim’ diye

cevap verir. 'Yalan söylüyorsun. Sen, 'ba-bayiğit adam' desinler diye savaştın, o da denildi' buyurur. Sonra em-rolunur da o kişi yüzüstü cehenneme atılır. Bu defa ilim öğrenmiş, öğ-retmiş ve Kur'an okumuş bir kişi huzura getirilir. Allah ona da verdiği nimetleri hatırlatır. O da hatırlar ve itiraf eder. Ona da: 'Peki, bu ni-metlere karşılık ne yaptın?' diye sorar. 'İlim öğrendim, öğrettim ve Se-nin rızân için Kur'an okudum' cevabını verir. 'Yalan söylüyorsun. Sen 'âlim' desinler diye ilim öğrendin, 'ne güzel okuyor' desinler diye Kur'-an okudun. Bunlar da senin hakkında söylendi' buyurur. Sonra em-rolunur, o da yüzüstü cehenneme atılır. (Daha sonra) Allah'ın kendi-sine her çeşit mal ve imkân verdiği bir kişi getirilir. Allah verdiği ni-metleri ona da hatırlatır. Hatırlar ve itiraf eder. 'Peki, ya sen bu nimet-lere karşılık ne yaptın?' buyurur. 'Verilmesini sevdiğin, râzı olduğun hiçbir yerden esirgemedim, sadece Senin rızânı kazanmak için ver-dim, harcadım' der. 'Yalan söylüyorsun. Halbuki sen, bütün yaptıkla-rını 'ne cömert adam' desinler diye yaptın. Bu da senin için zaten söy-lendi' buyurur. Emrolunur, bu da yüzüstü cehenneme atılır."

(Müslim, İmâre 152)

Evet, böylece bu sıdk konusu üzerinde epey bir hadisi de okumuş olduk.

Meryem ve Âl-i İmrân sûrelerinde bu imtihan uzunca anlatılır. Rabbimiz, "hiç korkma, çocuğunu kucağına al ve insanların içine git" buyuruyor. Gidiyor kavminin yanına ve sonuç Allah'ın istediği gibi olu-yor. Îsâ'nın (a.s) annesi… Allah'ın bir yasasının gerçekleşmesine zemin olmuş bir kadın… İşte bu da mü'minlere, insanlara örnek bir kadındır. Kânitînden olan bir kadın… Her şart altında Allah'a boyun bük-müş, teslimiyet göstermiş bir kadın… En zor imtihanlara sürülse de sabredip kulluğunu bozmamış bir kadın... İşte bu kadın da mü'minlere örnektir. Rabbimiz bu örnek kuluyla da diyor ki, "ey mü'minler işte böyle sıkı kullarım da vardır Benim. Her şart altında sabredip Benim istediğimden çıkmayan kullarım da vardır. Sizlere ne oldu ki basit ba-sit imtihanlardan dolayı geri adım atmaya kalkışıyorsunuz? İnsanlardan gelebilecek basit sorgulamalardan, basit yargılamalardan, basit dünya menfaatlerinden ötürü ne oluyor da hemen öyle çözülüveriyorsunuz? Niye her şart altında Meryem kulum gibi yolunuza devam etmeye çalışmıyorsunuz? Bu mülkün Bana ait olduğunu bilmiyor musunuz? Ne bu haliniz?" buyurulmaktadır.

Bu sûre ile alâkalı bu kadar söz yeter. Rabbim gereğiyle amel eden kullarından eylesin. Sübhanekallahümme ve bihamdik, eşhedü en lâ ilâhe illa ente, estağfiruke ve etûbü ileyk.